

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Filosofia i Lletres

Memòria del Treball de Fi de Grau

**El surf com a forma de regeneració d'un paisatge
cultural mariner, a través de la microtoponímia i els
mapes mentals
El cas de Son Serra de Marina**

Salva Mateu Montero

Grau de Geografia

Any acadèmic 2015-16

DNI de l'alumne:43172682A

Treball tutelat per Hugo Capellà Miterrique
Departament de Geografia

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball: Paisatge cultural, patrimoni cultural, mapes mentals – paisatge cognitiu, antropologia, semiòtica, toponímia (microtoponímia, talassonímia, antroponímia), etiologia, senyes.

Índex:

1. Llista de figures	3
2. Llista de taules	3
3. Resum	3
4. Introducció	3
4.1. Contextualització de l'estudi de cas	4
4.2. Definició del problema, hipòtesi i línies objectives	4
4.3. Resposta al problema i metodologia usada	5
5. Desenvolupament	6
5.1. Marc conceptua toponomàstic i paisatgístic cultural	6
5.1.1. La toponímia	6
5.1.1.1. Concepte de la toponímia	6
5.1.1.2. L'estudi toponímic	7
5.1.1.3. Toponímia i geografia	8
5.1.1.4. Problemàtica actual	9
5.1.2. El paisatge cultural	10
5.1.2.1. Introducció al concepte i esdeveniments històrics del seu estudi	11
5.1.2.2. Semiòtica en la definició de paisatge cultural	11
5.2. Àmbit d'estudi: Son Serra de Marina, recipient d'abocament d'una cultura "de marina"	12
5.2.1. Localització de l'àmbit	12
5.2.2. Poblament i transmissió cultural bolcada a un espai de gran projecció històrica	14
5.2.2.1. Canvis en la toponímia major de l'interior i repercussió litoral	15
5.2.2.2. Restes d'un patrimoni etnològic caigut en l'oblit	16
5.2.2.3. Antecedents de la concepció de la costa	16
5.3. De les pesqueres als spots de surf, el nomenament com a mitjà de recodificació cultural d'un paisatge d'interfície mar –terra	17
5.3.1. Mapes mentals d'una comunitat pionera de la mar: Els pescaire	18
5.3.4.1. Naixement, desenvolupament i maduració de la comunitat de pescaires	18
5.3.4.2. Semiòtica de les senyes en la navegació i pesca	21
5.3.4.3. Talassonímia de les pesqueres com a primers microtopònims d'interfície mar terra	25
5.3.2. Una nova comunitat amb continuació cultural: Els surfistes	27
5.3.2.1. Definició i gènesis esportiva i cultural del surf	27
5.3.2.2. Semiòtica en les ones, fruit d'un coneixement amb llenguatge propi	30
5.3.2.3. Consolidació d'una nova cartografia social, gràcies a una neotoponímia dels spots de surf	32
6. Resultats i discussió	35
7. Conclusions	36
8. Bibliografia	38
9. Annex d'enquestes	39

1 Llista de figures

F. 1: Topònim entès com a conjugació entre terra, mapa i llengua-----	8
F. 2: Semiòtica de la teoria de Pierce, com a vinculació entre objecte i interpretant paisatgístic-----	12
F. 3: Localització de l'àmbit d'estudi-----	14
F. 4: Necròpoli punta dels Fenicis-----	15
F. 5: Primer mapa de Mallorca de Cardenal Despuig i Dameto, enfocat a l'escala d'estudi-----	16
F. 6: Mapa orientat de mar a terra, de delimitació toponímica i dels dominis pescaire i surfista a la interfície d'estudi-----	18
F. 7: Ortofoto de l'any 1956 i 1989-----	19
F. 8: Fotografies de la pressió urbanística al nucli de Son Serra de Marina-----	20
F. 9: Rosa de les direccions de l'onatge i vents predominants, 1958 - 2016 -----	21
F. 10: Perspectiva del munt des blat a l'altiplà consolidat a la muntanya del fons de les Serres de Llevant-----	25
F. 11: Representació sintètica de la seqüència temporal entre comunitats de la mar que apareixen en contextos d'incomprensió de les civilitzacions precedents-----	29
F. 12: Representació teòrica del trencar d'una ona d'entre les línies de mar de fons-----	31
F. 13: Representació teòrica i senzilla de les particularitats de forma i direccions de trancament de cada tipus de trencament segons la refracció derivada del fons-----	31
F. 14: Aplicació GlassyPro, eines de la xarxa social i identificació – localització més possibilitat de descripció de spots-----	37

2 Llista de taules

T. Finalitats socials en el noment dels topònims-----	7
---	---

3 Resum

En referència al lligam d'ítems del títol del Treball final de Grau, toponímia i paisatge cultural van de la ma per explicar com un esport com el surf ha suposat entre els seus actius, una renovació i continuació cultural a un espai costaner caigut en l'oblit des del punt de vista identitari mariner. El propi nom de Son Serra de Marina, evoca la significació de la marina com a terra en continuació a la mar des d'una història llarga i rica, però la concepció de la mar ha derivat en processos d'oblit i de record, de mort o de vida.

Varis dominis mariners han concebut des d'una apropiació cultural com els Fenicis i les seves construccions honorífiques al seu poble arran de mar. Però aquest treball s'ambienta en la darrera successió cultural des d'uns pescaires de cada vegada en edats més senils i sense regeneració de l'aprofitament productiu, han acomodat l'espai per una reinterpretació de la influència de la mar sobre una costa amb altres aptituds recreatives, el surf.

Símbols culturals traduïts en cognitius, son els que incideixen en l'experiència transmesa en la creació i divulgació de noms de lloc, que identifiquen indrets amb característiques concebudes com a òptimes per a cada pràctica i altres com a no aptes o perilloses. Els topònims així signifiquen i identifiquen, el conjunt dels quals codifiquen l'espai en una xarxa de nodes de la percepció, és a dir, els mapes mentals que sublimen els paisatges culturals de la pesca i del surf.

L'estudi, amb la finalitat de comprendre la regeneració del paisatge cultural, s'ha construït a base de treball de camp en l'observació de la mar a cada tram de tan diversa tipologia costanera i formes, i en l'abordament de la percepció d'aquesta entre la comunitat pescaire i surfista. D'aquesta manera s'ha experimentat l'aplicació sobre el "camp", dels sondejos o entrevistes obertes al club de pescaires i als personatges amb major transcendència del món del surf, sobre l'origen, la causa i la finalitat de l'establiment toponímic puntual i general, així com dels factors incidents de l'entorn natural (terrestre i marí), i culturals ("know how").

Els resultats, de l'abordament dels símbols i la percepció espacial, el recull toponímic simbiòtic entre terra i mar (etimològic i etiològic), i la culminació amb el mapa dels diferents noms de lloc i entre cultures, demostraran les semblances culturals i els matisos sobre les perspectives dels tipus de costa i l'apertura a la mar, en l'establiment de pesqueres i llocs de surf. Així es diferenciarà un paisatge cultural d'un altre, però en vincularà la transmissió del coneixement entre pioners i regeneradors del paisatge cultural de marina.

El rerefons de la hipòtesi de regeneració toponímica, cultural i paisatgística, és la de que els noms dels llocs de surf commemoren en múltiples ocasions a edificacions etnològiques d'antics usos fúnebres i bèl·lics entre civilitzacions històriques, ara com a enfilacions per identificar el patrimoni de les rompents de surf. Aquest fet corrobora que la renovació toponímica en aquest cas no és sinònim d'oblit del passat sinó que suposa una nova forma de divulgar i immortalitzar el coneixement de la etimologia etnològica des de la nova etiologia de l'experiència del ballar sobre les ones.

D'aquesta forma es culmina l'estudi en una diferent manera de divulgar el topònim en un sentit glocal, que romp el paradigma del concepte paisatge des de l'estaticisme, és a dir, que transmet amb els mass media una microtoponímia local de llocs de surf, cap a la globalitat de l'esfera terrestre.

4 Introducció

4.1 Contextualització de l'estudi de cas

Al llarg d'una llarga història del poblament a Son Serra de Marina, l'ús de l'espai i els seus recursos així com la percepció d'aquests, ha anat reconsiderant-se una i altre vegada entre la seqüència de civilitzacions. Especificats els antecedents, la dinàmica de renovació cultural es referma actualment amb el canvi de domini de l'espai d'interfície litoral - prelitoral, entre pescaires i surfistes.

En aquest sentit, el sentiment identitari i el sentit productiu d'aquestes comunitats sobre l'espai de marina, és a dir, vivències, creences i percepcions positives i negatives, han construït uns mapes mentals la petjada territorial més evident dels quals es materialitza en els noms de lloc.

4.2 Definició del problema, hipòtesi i línies objectives

El treball que a continuació es presenta, intenta indagar en els factors incidents en el nomenament dels llocs destinats a la pesca o al surf, l'impremta i divulgació dels quals han revitalitzat el patrimoni d'un paisatge cultural. D'aquesta manera, el sentit d'aquest estudi evadeix l'enteniment del paisatge cultural des de l'estaticisme i rigidesa, sovint interpretat erròniament en els estudis de paisatge, sinó que atén a la dinàmica de canvi entre una toponímia pionera establerta per un grup social ara en declivi d'actius (els pescaires), i altre en exponencial creixement (els surfistes).

En aquest sentit, s'evidencia la necessitat d'aventurar-se en les similituds i singularitats entre l'estil de vida, els coneixements sobre el roc i el comportament local de la mar, el llenguatge, etc. Aquests són els components que ajuden a comprendre aquestes pràctiques en alguna cosa més que un aprofitament productiu o un esport, és a dir, cultures l'escenari de les quals és la terra en la seva continuació a la mar.

Malgrat els vincles, els topònims poden fer referència a aptituds negatives per a cada pràctica, és a dir, tal vegada les zones aptes pels surfistes es conceben com a zones

perilloses per l'establiment de pesqueres, i a la inversa. El que es segur, però, es que els diferents tipus de noms de lloc connoten descripcions naturals de l'ambient al qual s'inscriuen, com son els noms dels fons marins, i també denoten al·lusions a elements humanitzats, com els noms de les referències visuals costaneres per a navegar i situar aquelles àrees aptes per a cada pràctica.

Amb aquestes diferents configuracions toponímiques s'aprofundeix sobre els paisatges de cada grup cultural, però també, en sentit més ampli, sobre com han perpetuat el record d'elements antròpics, com son les restes etnològiques de les civilitzacions més antigues a les més recents. Aquest fet ratificarà la continuació de l'enllaç entre antigues i noves cultures, d'antics a nous topònims, a un espai igual o semblant però objecte de diferents relacions home - medi.

La temàtica abordada aquí, com a mena de síntesis, integra l'estudi toponímic i el de paisatge cultural com a mena de grans variables correlacionades, que requereixen un abordament científic no només afermat a la visió ecològica, sinó més bé multidisciplinar. Sense restar importància a l'estudi historicista ni al filològic, la geografia és la branca científica més adequada per a comprendre el territori des de la relació d'aquest amb l'esser humà, per conèixer els factors que han excusat la reconsideració de l'entorn i el consegüent origen de cada topònim.

D'aquesta manera, la hipòtesi que es vol constatar és el fet de que la renovació o regeneració, i la mateixa ampliació dels topònims, incentiva l'enriquiment i diversitat del lèxic arrelat a la interfície terra - mar, continua el domini i paisatge cultural, i indirectament la difusió del record d'aquells elements etnològics que marcaren i marquen la ubicació d'aquests altres patrimonis (llocs de pesca i de surf).

La fixació del surf com a subjecte clau d'aquest treball final de grau ve marcada, des d'un inici o esbós, per una motivació personal com a practicant de l'esport des de la adolescència, i un procés d'enriquiment tant dins la cultura del surf com dins del coneixement geogràfic proporcionat pel grau. La empremta geogràfica del surf, com s'ha pogut introduir, és indiscutible, així que el darrer filtre de la hipòtesi de regeneració toponímica, cultural i paisatgística, és la de fer comprendre que dins una societat de la informació tan evolucionada com la de avui en dia, s'ha produït un canvi substancial en la difusió d'allò local a una escala de cada vegada més global.

El coneixement dels noms dels llocs de surf de Son Serra s'expandeix amb major velocitat que mai cap a la resta del món, gràcies uns mitjans de comunicació de masses tals com pàgines web i aplicacions per a smartphone. Aquestes malgrat derivar en conflicte entre postures sobre el secretisme d'aquests llocs al llarg de la darrera dècada, fan subsistir i dinamitzar un domini cultural i una identitat de marina.

4.3 Resposta al problema i metodologia usada

L'estudi s'aborda amb una metodologia qualitativa basada en primer lloc a la recollida de topònims i classificació d'aquests, basant-se en els criteris establerts pels estudis toponímics regionals d'Antoni Ordines. La base qualitativa es fonamenta amb jornades de treball de camp a la localitat de Son Serra al llarg de l'estiu de 2016, entre dies de bonança i temporal d'ones, quan s'entrevistà als pioners d'ambdues cultures.

Es tracta d'un sondeig a les personalitats que incorporen els usos i tradicions pescaires i surfistes, i altres membres de cada comunitat amb una rellevant projecció temporal en la freqüentació i divulgació dels llocs amb nom propi. El qüestionari obert és l'eina bàsica, ja que l'opinió i les històries de cada col·lectiu i personalitat, son els pilars bàsics de la percepció de l'entorn, és a dir, dels mapes mentals.

Malgrat aquesta visió metodològica oberta, els ítems fixes en les preguntes tracten dels coneixements i apreciacions sobre cada entorn de l'àmbit d'estudi, i el significat, localització i descripció de les experiències i símbols, que originaren els noms de lloc.

La finalitat d'aquesta font és aconseguir una àmplia i contrastada informació geogràfica amb la qual poder abordar els mapes mentals més enllà de la descripció i delimitació toponímica. El recull de Gabriel Alomar sobre la toponímia del windsurf a Mallorca, és un pioner abordament de la microtoponímia dels spots, però aquí la recollida toponímica no és la finalitat sinó el mitjà per comprendre la cognició dels pescaires i surfistes (sense vela) sobre la costa, és a dir, la hipòtesi de regeneració paisatgística cultural.

La finalitat de la recollida i anàlisi d'aquesta informació és la de cartografiar amb Sistemes d'Informació Geogràfica, la situació i la configuració de les diferents castes de topònims que expliquen l'impremta de cada domini cultural sobre l'espai o el que s'entén com paisatge cultural. La metodologia de recollida, localització i classificació toponímica que proposa Antoni Ordines als seus manuals i posa en pràctica als estudis com el de la toponímia pescaire al Migjorn, seran el marc teòric clau per fer propi el mètode de tractament de la present informació.

En definitiva un abordament més generalitzat de la percepció de les comunitats de la mar, dels valors i costums, coneixements, llenguatge, símbols i noms de lloc en un tot conjunt tant ric però bolcat sobre una localitat tant petita, és el que diferencia aquest estudi d'un recull toponímic o estudi de paisatge aïllat. Encara així, els treballs previs de toponímia regional han consistit en una lectura obligada per a la elaboració d'aquest treball d'àmbit local.

5 Desenvolupament

5.1 Marc conceptual toponomàstic i paisatgístic cultural

Abans d'entrar directament al cos central del treball dirigit a comprendre els dominis culturals a l'espai de Son Serra de Marina, cal establir un preàmbul teòric desenvolupant els conceptes que, provinents d'obres d'autors especialitzats des de diferents branques científiques, s'incorporaran a l'estudi de cas.

Aquí es definiran els dos grans termes que consten al mateix títol del treball i com a peces clau de la hipòtesi a construir, és a dir, el que s'entén per *topònim* i *paisatge cultural*, els factors que hi intervenen per donar-los forma i consistència com la etiologia i la semiòtica, i la seva necessitat d'estudi des del saber fer geogràfic.

5.1.1 La toponímia

5.1.1.1 Concepte de toponímia

La toponomàstia o ciència que aborda la toponímia és una eina clau per a l'estudi geogràfic que a continuació es detalla, i qualsevol altre. El nom propi del lloc és la forma més evident de vinculació de l'humanisme amb la vessant més física d'aquesta geografia, és a dir la interrelació home - medi, determinada per una dinàmica de canvi constant d'una peça vers l'altre.

La definició de <<topònim>> es correspon amb: "...les denominacions usades per la gent comuna, en certes àrees locals, en qualsevol variant o dialecte de la llengua catalana, per a nomenar determinats llocs del seu entorn que fan referència a determinades classes de

fòssils que, perquè hi apareixen o es van trobar antigament en aquest lloc, han estat la seva motivació toponomàstica...” (Mas, 2010).

La toponímia indueix així a demanar-se per la significació d'aquests noms propis, distingits dels comuns per la funció no tan sols d'unitats significatives sinó per consistir en marques de identificació territorial (Ullman, 1967 citat en Tort, 2001). És a dir, que els noms propis identifiquen al mateix temps que signifiquen. Aquesta significació no tracta del simple sentit etimològic, sinó que traspasa les fronteres cap a la realitat sincrònica i actual que denomina (Morán, 1996 citat en Tort, 2001).

D'aquesta manera identificar suposa significar, i a la inversa, la finalitat dels quals canvia simultàniament a cada realitat, protagonitzada per a cada successió de pobladors o grup socials dominants.

Aquesta correspondència entre <<identificar>> i <<significar>> en la construcció de noms de lloc, es explicada per Dorion significant escollir un signe que permetrà, al nivell de la comunicació, localitzar dins l'espai un lloc determinat. El signe, d'aquí la significació, és el component bàsic parlat abans que escrit, una unitat lèxica que es deriva de l'acte de nomenar, i a més expressa un report (d'afecció, de possessió o fins i tot de temor o de cobdícia) entre el *nominant* i el *lloc nomenat*. (Dorion, 1984 citat en Tort 2001)

Aquests fonaments teòrics son els que permetran comprendre els vincles entre antics pobladors, pescadors i surfistes, i el lloc d'interfície litoral - prelitoral. A més permetrà superar l'enteniment, a vegades confós, de la significació com a signe de percepció positiva o negativa, més que com a simple correspondència etimològica. L'origen dels topònims d'aquests col·lectius, així, dependran en la significació derivada de diferents finalitats socials que a continuació es detallen (Taula 1).

Finalitats socials en el nomenament dels topònims
Evocativa o commemorativa: determinació del nom per a conservar la memòria col·lectiva de determinats fets socialment significatius, com certes activitats humanes o l'actuació d'un personatge històric, pròpia de llocs amb una forta vinculació afectiva humana (religiosa, bèl·lica, catastròfica, de fundació d'assentaments humans, és a dir antroponímia...)
Descriptiva: determinació del nom a indrets atípics, "per remarcar alguna característica física del lloc que resultava força notable als denominadors, i molt identificativa de l'espai denominat", pròpia de llocs de forta personalitat geogràfica, (oronímia, litotoponímia, fitonímia, zoonímia, hidronímia, meteotoponímia...).

Taula 1: Taula de finalitats socials en l'anomenament de topònims. Font: Tort, J. (2006). *Els noms del lloc i el territori: La toponímia des de la geografia Girona: Universitat de Girona*.

Tant una com l'altra delaten un gran pes de la l'afecció de l'ambient en la consolidació dels topònims, un ambient a primeres natural però amb una gran connotació antròpica, deguda a l'expressió física de les relacions home - medi, les construccions bèl·liques, funeràries, productives, o d'habitable. Aquestes apareixen històricament entre el nominant i un entorn en constant canvi de relació causal, materialitzada tant en la construcció com en els noms que d'aquests es desprenen. D'aquesta manera, la cultura arrelada al lloc i traduïda en els noms propis, posicionen a l'home com a sublimador de la natura en alguna cosa més que espai.

5.1.1.2 L'estudi toponímic

L'estudi toponímic malgrat superi el segle i mig d'antiguitat, la petjada del qual a Mallorca data de 1784 amb la cartografia toponímica de Despuig, no és consolida com a estudi fins les primerenques publicacions de finals de segle XX. Cap a l'actualitat s'ha projectat amb nivells sense precedents però, si més no, el recorregut encara es troba en un estadi poc madur.

El punt d'inflexió de la projecció de l'estudi toponomàstic el conforma el Diccionari Català-Valencià-Balear d'Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll, i específicament Joan Coromines i Mascaró Pasarius amb la *Onomasticon Catalanidae* al 1989. No és fins els anys vuitanta quan la toponímia s'insereix a les Illes Balears i a Mallorca amb la correcció per part de membres docents de la Universitat de les Illes Balears, del Mapa Topogràfic Nacional a escala 1:25.000, i amb la seva oficialització gràcies a la Societat d'Onomàstica d'Enric Moreu-Rey.

Aquest estudi ha evolucionat des d'unes línies temàtiques historicistes i filològiques, materialitzades en la <<etimologia>> dels noms del llocs (significat i origen d'aquests), a una diversificació d'abordaments el més multidisciplinari dels quals és el geogràfic o la <<etiologia>> (Ordines, 2001). Aquest darrer concepte consisteix en el component clau per entendre els factors que ajudaren a construir els topònims de cada col·lectiu social a l'àmbit d'estudi, és a dir, “...les causes o motivacions d'aquelles mateixes cultures passades de pobladors en relació de l'entorn que nodrien aquesta mateixa identitat...” (Ordines, 2001).

D'aquesta manera es pot abordar el context ambiental de cada domini social a l'estudi de cas, des de la il·lustració toponímica, és a dir la concepció del topònim com a marca cultural en constant canvi. Per aquesta raó l'abordament que requereix plantejar variables des d'un punt de vista integral entre la vessant física i humana. En aquest sentit, la geografia és la ciència de les interrelacions en l'estudi del component espacial (topo) d'aquests noms, i la cartografia és la evidència més tangible d'aquest paper protagonista, la correlació nominal més visible de la qual son els mapes topogràfics, com diu el propi nom grafia dels topònims (Rosselló i Verger, 2004).

Les paraules textuais de l'escriptor de prestigi a nivell nacional, Miguel de Unamuno y Lugo ratifiquen aquesta rellevància geogràfica: “...de tal modo las palabras llevan la esencia humana de las cosas, que las que no son nombres propios, los geográficos, los toponímicos, llevan un paisaje, y a las veces basta sólo oír la palabra para adivinar lo que se pueda ser la tierra que recibió el hombre...”

5.1.1.3 Toponímia i geografia

Al sí de la toponímia es du implícit l'espai georeferenciat, un patrimoni toponímic amb coordenades, l'àmbit de les quals pot ajudar al geògraf a resoldre l'etimologia des de la etiologia, dels factors que permeten, afavoreixen o obliguen a la generació d'un nom de lloc (E.Moreu-Rey, 1995 citat per Ordines, 2001). Com es pot referenciar a la següent gràfica (Figura 2) topònim és la base de la cartografia, ja que sense noms el mapa no identificaria ni significaria res. La conjunció entre topònim i mapa, permet el simple coneixement del territori, “...un codi entre emissor i receptor que, una vegada representat, passa a l'eternitat...” (Rosselló i Verger, 2004)

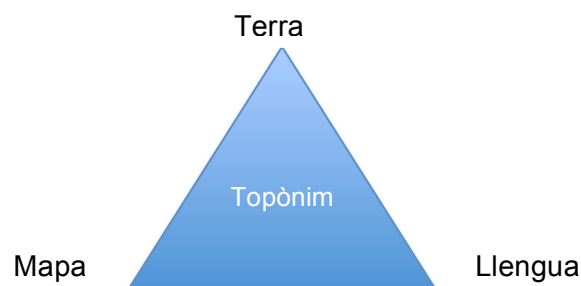

Figura 1: Topònim entès com a conjugació entre terra, mapa i llengua. Font: Interpretació gràfica basada en Rosselló i Verger, V. (2004). *Toponímia, geografia i cartografia*. València: Universitat de València.

La localització aquí és la variable que explica la relació de la toponímia i l'ús de l'espai, per tant, els noms de lloc no neixen de forma aleatòria sinó que son producte d'alguna de les característiques físiques o humanes del territori designat (Ordines, 2001). Així l'etiologia que origina el topònim brota de la percepció, i amb la geografia de la percepció es pot treure a la llum la significació del lloc determinat per la pròpia realitat física que l'enredolta.

Un lloc es transcendent segons els signes corresponents a una o altre cultura, i en relació a les variables espai i temps (l'aquí i l'ara), l'experiència humana fa créixer el brot toponímic amb una etiologia particular. Els coneixements, valors i creences culturals son els elements que componen l'equació que formula la interfície mar - terra com a recipient de la incorporació toponímica. Aquesta singularitat dels topònims, es referma amb l'idea de que *"...no hi ha una significació única per a tothom, degut a que la percepció és heterogènia per a cada individu o col·lectiu i en definitiva el lloc no és l'aquí universal..."* (Tort, 2001).

En definitiva, el patrimoni toponímic per norma general es depositat pel poble, la seva cultura i el sentiment de domini o identitat, tot fossilitzant un quadre vital, el testimoni històric d'una cultura (Rosselló i Verger, 2004). Malgrat la generalització, els factors etiològics canvien en funció de l'evolució de les societats de pobladors, una relació home - medi de cada vegada més difusa cap a l'actualitat.

Amb aquesta afirmació es pot caure, a l'estudi de cas, en la generalització de que la cultura s'ha homogeneïtzat amb el canvi entre l'ús productiu de les civilitzacions antigues amb l'aprofitament del mares (influenciada pel temor a la mar i els pirates) seguit de la pesca, cap a la multi-funcionalitat de l'espai pel desenvolupament urbà i turístic, i la incidència de la globalització dels processos. Moltes vegades els estudis toponímics demostren casos en els quals es produeix un procés de desconexament progressiu de gran part de la toponímia tradicional, corroborant que l'espai viscut avui no és el mateix d'abans.

Es cert que l'espai de Son Serra de Marina canvia en funció de la petjada física antròpica, però la petjada derivada del nomenament pot retrobar-se etiològicament amb els restes dels antics aprofitaments etnològics i inclús amb topònims antics. Aquest retrobament és el que incorpora la regeneració toponímica entre les dues comunitats de la mar que més endavant es detallarà.

Una vegada establertes les pinzellades sobre el concepte i el sentit que d'aquest se'n deriva sobre l'espai, es poden establir les funcions geogràfiques que, en el recull toponímic entre aquests pescaires i surfistes, consolidaran els ítems a enquestar sobre etiologia, etimologia i localització. La primera tracta de la identificació del lloc singular front els altres; la segona és la localització com si d'unes coordenades qualitatives es tractés; la tercera consta de la descripció dels elements o notes geogràfiques més distintives; i la quarta l'apropiació del lloc pel grup, reafirmant la simbologia, imatge o identitat de la població que l'habita, és a dir la expressió de la perspectiva empírica o les experiències (Arroyo, 2010).

La més important és la darrera ja que dona consistència a totes les anteriors, es tracta de la més subjectiva i social, el punt de convergència entre cultura, home i territori, que permet consolidar la configuració toponímica en patriotisme d'una terra des d'una cultura amb llenguatge propi. Totes les funcions geogràfiques seran la base de les enquestes en la recopilació toponímica de la pesca i del surf.

5.1.1.4 Problemàtica actual

El problema en l'estudi toponomàstic i en aquest propi estudi, radica del fet que els informadors pescaires es troben de cada vegada en edats més senils i que els llocs antany poblats de cultura com aquest, avui semblen marginals. Així el temps per recopilar informació es de cada vegada més curt i les fonts més escasses, per això salvar la

toponímia i sobretot la microtoponímia no escrita s'esgota amb el pas de les agulles del rellotge.

Aquesta situació facilita, si més no, l'entrada de neotopònims que van substituint els tradicionals o paleotopònims, abundant els anglicismes o castellanismes per una influència forana que sovint es generalitza com a globalització. Així, la oficialització d'aquests, suposa certa disputa dins el corpus normatiu, però també és lògic pensar que la cultura es renova, així com els topònims, i que des de la localitat s'enriqueix i difon el coneixement dels noms de lloc. Avui en dia noves generacions que creixeren de la tradició, com la dels surfistes dels pescaires, apliquen aquells valors mariners a modernitzar la cultura i a dinamitzar el patrimoni toponímic, no substituint-los sinó reactivant el seu coneixement i difusió cap a les generacions futures i cap a l'exterior, en aquest cas per la via oral.

En quant a la homologació dels topònims en noms geogràfics oficials, en base a criteris d'estandardització i harmonització, des del segle XIX la implementació ha partit de nivells mundials a més regionals i, d'aquí cap a l'actualitat, de macrotopònims a microtopònims, és a dir, toponímia major a menor (Fons, 2011). Però els microtopònims del surf avui s'estenen des de la localitat de Son Serra de Marina cap a la globalitat, l'afluència i coneixement d'aquests noms de lloc per part d'estrangers de tot a arreu, mentre la mateixa població el desconeix, és l'evidència més obvia.

La problemàtica en l'estudi dels topònims, i sobretot pel que fa al present treball, es vincula a la localització d'aquests en els mapes, ja que la majoria dels reculls microtoponímics consultats, no proporcionen una cartografia d'aquests nodes de coordenades sobre l'espai. Amb aquesta mancança, l'estudi etiològic no arriba a aconseguir una significació geogràfica tal per a comprendre la percepció dels seus actors i l'estat de l'entorn d'antany, cap a la comparació amb l'actual.

Per a tal compromís de catalogació i oficialització toponímica, el corpus normatiu de l'escala Illes Balears és conforma la Comissió de Toponímia i els nomenclàtors georeferenciats de les Illes Balears a diferents escales, seguint el model de dades INSPIRE o normes ISO, Aquest catàleg es pot trobar tant a la Infraestructura de Dades Especials de les Illes Balears en mapes interactius en format electrònic, i el format bibliogràfic proporcionat per Antoni Ordines Garau amb el *Nomenclàtor de la toponímia major de les Illes Balears*, entre d'altres...

La qüestió en el cas dels topònims de les pesqueres i els *spots* de surf, o topònims referents a la pràctica de la pesca i del surf, a l'àmbit d'estudi no coincideixen amb els noms atribuïts pel nomenclàtor oficial i si ho fan no coincideixen en localització ni extensió territorial. Aquest fet delata que els topònims han estat creats i transmesos des de la oralitat, com a nodes de la configuració perceptiva dels quals genera una cartografia només dibuixada a la ment dels actius. La problemàtica que ajuda a comprendre perquè només es una cartografia imaginària però dificultarà la recopilació toponímica, és la funció dels microtopònims per guardar el secretisme i la possessió d'uns pocs de les zones de pesca i surf.

5.1.2 El paisatge cultural

La toponímia es volca no tan sols en la cartografia sinó que crea, dona forma i sentit al paisatge, a través de no tan sols la etiologia sinó també en l'ús quotidià dels llocs que anomenen. Aquests fonamenten els pilars territorials i lingüístics bàsics de la cultura dels dominants sobre l'espai, la forma més tangible de sublimació paisatgística.

D'aquesta manera paisatge i cultura guanyen la significació amb el topònim, d'aquí l'ús del terme paisatge cultural com a forma de reconsiderar l'espai. El concepte va més enllà de la

consideració del paisatge com a mera entitat ecològica, cap a una visió integral antropològica - ecològica.

5.1.2.1 Introducció al concepte i esdeveniments històrics del seu estudi

El terme <<paisatge>>, es originari en la geografia paisatgista de l'escola francesa - alemanya i, des de les seves arrels etimològiques gregues <<spatium>> o <<raum>> (en alemany), ha estat recuperat per la geografia humana. L'abordament ha seguit una tendència cap a l'enfocament ecològic, excloent i infravalorant les dimensions simbòliques culturals, i evidenciant de cada cop més la necessitat de renovar l'enfocament.

Sovint el paisatge es entès bàsicament com a una demarcació d'objectes a protegir, com si de territoris estàtics i aliens a les dinàmiques culturals es tractés. Per comprendre'ls realment, cal fixar l'atenció a la cartografia social, els mapes cognitius producte de la percepció, i que son atribuïts per Alicia Lindon pel <<constructivisme geogràfic>>(Lindon, 2007 citat en Garrido, 2014), un enteniment geogràfic des de les experiències espacials.

Dins aquest context de nous conceptes neix el de <<paisatge cultural>>, el paisatge resultant de la configuració mental dels individus i col·lectius socials sobre un determinat espai. Aquest es originat des de la traducció del <<landschaftskunde>>, pronunciat per primera vegada per Otto Schlüter al 1908, i que Carl O. Sauer influiria proactivament en la seva difusió (Garrido, 2014).

"...el paisatge cultural es forma a partir d'un paisatge natural en el context de l'acció d'un grup cultural. La cultura es l'agent, l'àrea natural el medi, el paisatge cultural és el resultat..." (Sauer, 1925 citat per Garrido, 2014).

Com es podrà veure més endavant, l'entorn de Son Serra de Marina ha estat protegit com a Àrea Natural d'Especial Interès, així que la rellevància natural de l'àrea es indiscutible. Malgrat aquesta rellevància, seguint l'enfocament sauerià, la natura per si mateixa no pot ser sublimada en paisatge cultural sense un domini cultural, els agents del qual son des de finals de segle XX, els pescaires tot seguit dels surfistes.

Als anys vuitanta, la nova geografia cultural va reformular l'enfocament sauerià, tot incorporant l'anàlisi simbòlic i textual dels paisatges, el que s'entén com a semiòtica.

5.1.2.2 Semiòtica en la definició de paisatge cultural

En el fixament toponímic i l'ampliació d'aquest corpus, és a dir, la densificació de la malla puntual de topònims sobre l'espai i el substrat on arrela el paisatge cultural, la semiòtica de la Teoria de la Realitat de Charles Sanders Peirce hi juga un paper clau. A l'obra *El hombre, un Signo* (1914), el símbol, tant lingüístic com cognitiu, tant de l'individu com de la comunitat, entra en joc en la determinació de la realitat sobre la natura, el que s'entén com a ancoratge semiòtic.

La <<semiòtica>> tracta de l'estudi dels símbols, procedents de l'experiència i amb els quals codifiquen el paisatge cultural (Tobasura, 1998; Ferry, 1994; Ther, 2012 citats per Cárdenas, 2016). Pierce intenta desenvolupar una definició referida al funcionament i l'acció dels símbols, que implica als subjectes humans com productors i intèrprets dialògics d'aquests.

Pierce, desmantella la distinció tradicional entre el dualisme ment i natura, i ve a dir que els paisatges culturals son l'expressió de la realitat empírica provinent dels mapes mentals o també anomenades cartografies socials, models que expliquen matisos i significats molt rics (Cárdenas, 2016). La semiòtica entra en joc, en el signe com a canal d'interpretació i

comunicació del que es concep com a paisatge cultural, des dels subjectes humans (d'aquí la síntesi de la següent figura 3).

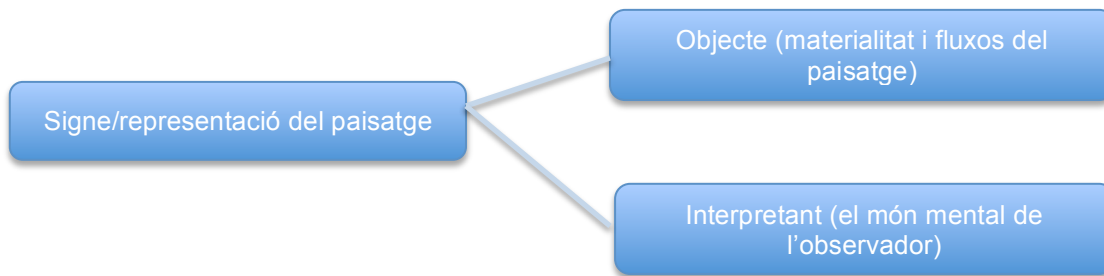

Figura 2: Semiòtica de la teoria de Peirce, com a vinculació entre objecte i interpretant paisatgístic. Font: Cárdenas i Ther "El signo paisaje cultural desde los horizontes de la antropología semiótica"

La Teoria de la Percepció de l'ambient d'Ingold (2008), és l'actual continuació de Pierce, i en ella subratlla que "...si la ment està a qualsevol lloc, llavors, no està "dins el cap", més bé està a fora en el món...". Paisatge cultural així, és la representació cognitiva originada dins la ment de l'observador i la realitat exterior (Cardenas, 2016).

El paisatge cultural és així un símbol, una connotació semiòtica, un icona consolidat amb l'ús i la experiència, que amb la capacitat humana de comunicar-se, construeix i reconstrueix les imatges, llenguatges, discursos, arquitectures i camins de Son Serra. Aquest fet és el que demostra que la renovació cultural no només implica una reconstrucció toponímica sinó també paisatgística, un procés d'enllaç dels flux de vida al llarg de la història de l'àmbit.

El paisatge es el còs de la ment humana, petjada d'una interactivitat natura - cultura on múltiples variables hi juguen un paper determinat però no unilineal sinó complex. En aquest discurs la semiòtica tampoc és estàtica, sinó que pot mutar, estar subjecte a oposició, implicació i/o complementarietat, fets que han succeït entre la recodificació de símbols entre els pescaires i els surfistes, per aprofitar d'una o altre manera l'espai litoral i prelitoral, i sentir-s'hi partícips culturals. D'aquesta forma es referma l'idea de la percepció com a via per conjugar l'experiència amb l'enteniment (Pierce, 2012 citat per Cardenas).

En conclusió la semiòtica fonamenta les motivacions etiològiques de l'establiment de topònims, aquella evidència més tangible de la existència de mapes mentals que sublimen l'espai en paisatge. La catalogació dels mapes en qüestió conforma paisatges culturals diferenciats cronològicament i per a cada individu o col·lectiu vinculat proactivament amb aquest. Aquesta vinculació entre toponímia i paisatge cultural, es investida per Tort a l'obra *Els noms del lloc i el territori: La toponímia des de la geografia* de 2006, fet que constata la seva referència bibliogràfica en la l'abordament de la hipòtesi central d'aquest treball, des de les entrevistes.

5.2 Àmbit d'estudi: Son Serra de Marina, recipient d'abocament cognitiu d'una cultura "de marina"

5.2.1 Localització de l'àmbit territorial

L'àmbit d'aquest estudi de cas no segueix els criteris convencionals establerts pels límits administratius, ni tampoc tracta de definir a la perfecció una frontera a un mapa, sinó que abasteix un espai d'interfície litoral - prelitoral, al llarg del tram costaner de Son Serra de

Marina, d' aproximadament 7 km de recorregut inclosa la secció artanenca de la platja de Sa Canova.

Com a referència administrativa, Son Serra s'ubica a l'est dins la Badia d'Alcúdia, i consolida la façana marítima del Terme Municipal de Santa Margalida. Aquesta localitat de <<marina>>, evoca toponímicament tant a les arrels físiques i culturals associades a la mar al llarg de la història, com la consideració de les terres fines poc aptes pel cultiu però sí per les pedreres i la pesca. La mancança agrològica referma, així, els vincles mar - poblament malgrat els seus alts i baixos de la història.

Son Serra, fa referència a la urbanització extensiva fundada per pescaires de Santa Margalida i Petra a mitjans del segle XX. Malgrat la referència administrativa, Son Serra de Marina és el nom de l'àmbit d'estudi, però respon a l'espai on els pescaires i surfistes han continuat amb l'aprofitament de recursos o el domini cultural, i al qual han bolcat una toponímia, derivant en la sublimació d'un paisatge cultural.

D'aquesta manera i com es corroborarà al llarg d'aquest estudi, els litorals de Son Serra, Son Real i Sa Canova, en constitueix la marina objecte d'identitat i domini d'aquestes comunitats (veure figura 3, la localització de l'àrea d'estudi). La continuació d'aquestes terres com a part de la mar, ha concentrat el fixament de símbols d'ambdós dominis culturals, a base d'experiències i coneixements traduïts en la construcció etimològica i etiològica dels microtopònims de les pesqueres i *spots* de surf que donen sentit a la regeneració paisatgística en qüestió.

El fet de tractar-se d'un estudi que intenta comprendre els mapes mentals de dues pràctiques i cultures amb percepcions diferenciades, i la disposició d'una costa molt escarpada i de configuració de materials heterogènia (veure figura 3, el seguit de platges d'arena i aportacions sedimentaries de torrents, entre graons de roca i el dic del Mollet, més els Illots), deriva en significatius matisos que dificulten la definició de l'àmbit i la zonificació d'aquest.

Aquest espai tant litoral com prelitoral esta dibuixat accidentalment per una orografia i batimetria corresponent amb el seguit relleus que, des de terra, continuen a la mar. Es parla de puntes rocoses, d'afloraments rocosos com tenasses o escullars, que tanquen consecutivament cales i arenals de petxines i arenas més fines, la disposició entre els quals serà determinant per nomenar llocs aptes per a pescar o fer surf. Les particularitats dels fons marins en la incidència de l'onatge i l'obertura al llarg dels 7 kilòmetres costa, així, seran els factors geocèntrics que explicaran la disposició de pesqueres o *spots* de surf, i en conseqüència el domini.

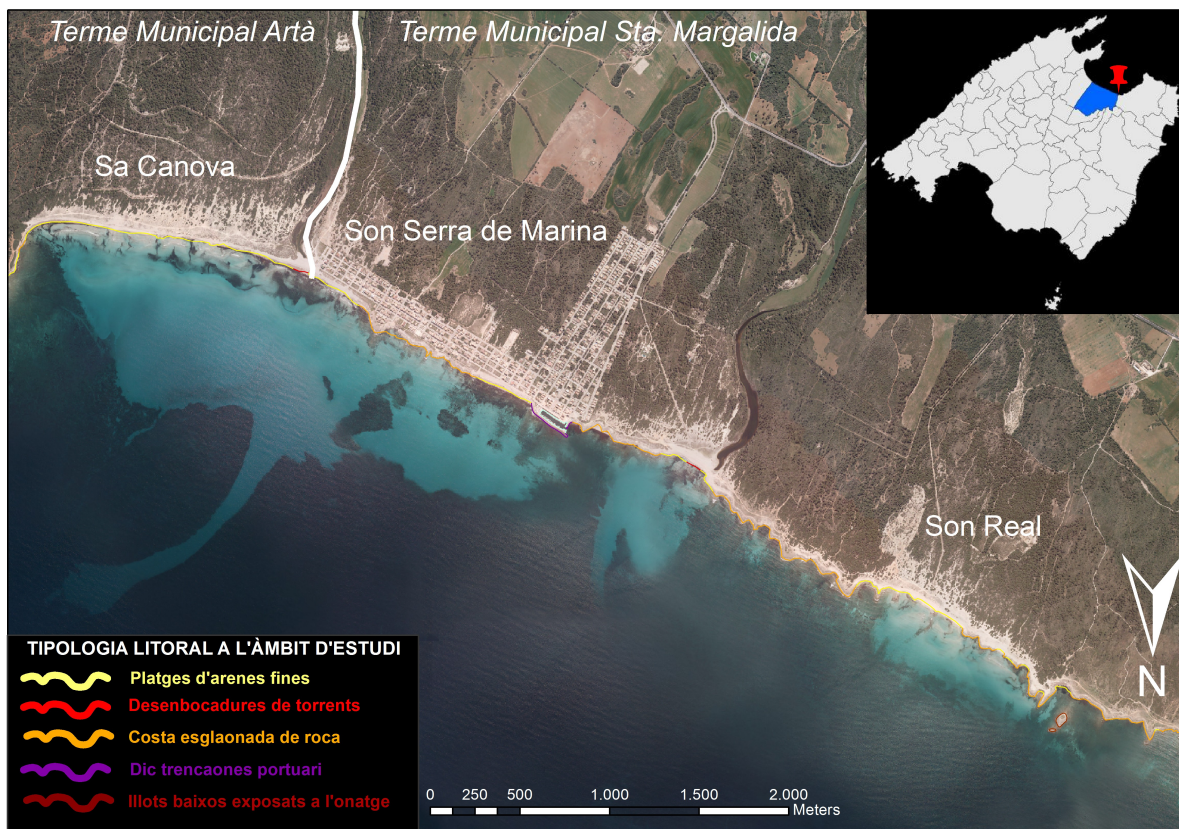

Figura 3: Localització de l'àmbit d'estudi. Font: Elaboració pròpia

Malgrat aquest preàmbul, la delimitació introduïda a aquest punt no madurarà descriptivament, fins futurs estadis als quals la metodologia d'abordatge dels factors geocèntrics i també dels etnocèntrics que entren en joc en la etiologia dels topònims, adopti una consistència tal per comprendre cada paisatge, i la transmissió entre ells. Si més no, cal introduir els antecedents que permeten ratificar un àmbit marcat d'història i de cultura, és a dir, de percepcions, mites, aprofitaments dels recursos, símbols de pertinença trets a la batalla, construccions de diferents índole, etc.

5.2.2 Poblament i transmissió cultural bolcada a un espai de gran projecció històrica

Malgrat la gran rellevància natural i l'elevat nivell de conservació d'aquest àmbit d'estudi, així com ja s'ha anat introduint al marc normatiu l'espai no esdevé paisatge sense una apropiació antròpica, una imatge de domini i un sentiment de identitat, els quals al llarg del temps consoliden una memòria cultural històrica.

En aquest sentit, el territori que avui es coneix no ha estat sempre igual, sinó que ha anat transformant-se des del primer poblament i els primers tipus de construccions, i les primeres formes de dominar productivament l'entorn com la caça, la pesca i la navegació. Son Real, Son Serra de Marina i Sa Canova, estan solcades per antics camins laberíntics que connecten l'interior amb la mar, camins trepitjats per a cada una de les civilitzacions dominants per traslladar pins, blocs de pedra, fulles de posidònia i peix. El canvi tant des del punt de vista etnològic com paisatgístic és evident, i determinat per un balanç de pes en relació entre l'home i l'espai natural i cultural que en desprèn el territori.

La evidència més remota del procés de renovació cultural que ha sofert l'àmbit d'estudi, materialitzada en els restes arqueològics que avui encara s'hi troben, es correspon amb el primer canvi de domini cultural.

El primer poblament data 4.500 anys enrere, amb petites coves pre-talaiòtiques situades cap a l'interior de Son Real. La primera renovació cultural s'origina a l'època talaiòtica, 3.000 anys enrere, quan la cultura fenícia es fa amb el domini de l'àmbit litoral, una primera cultura de la mar que abandera el domini i la seva identitat, establint-hi grans construccions funeràries arran de mar (March, 1981). El model cultural i polític sedentari canvià cap a la construcció de poblats emmurallats i societats guerreres per defensar dels pirates, la seva pionera identitat de les puntes i rocs sotaiguat.

Figura 4: Necròpoli punta dels Fenicis, un dels restes etnològics millor conservats de de l'època talaiòtica, referent a l'activitat dels trencadors de marés sobre una costa calcarenítica.
Font: Elaboració pròpia

Des d'aquest punt del passat, s'han anat succeint constantment nous valors, coneixements i experiències traduïdes en noves tècniques “del fer trencar sa pedra”, nous criteris i finalitats constructives amb el mateix mares trobat al litoral, o en la pesca i navegació. L'àmbit en qüestió ha esdevingut l'escenari d'una molt longeva memòria històrica i de la petjada que la mateixa evolució del poblament en referma sobre l'espai, és a dir, un paisatge cultural construït i reconstruït amb el pas de les civilitzacions.

5.2.2.1 Canvis en la toponímia major de l'interior i repercussió en la del litoral

Com a mena de síntesis per comprendre la regeneració cultural en clau toponímica, Santa Margalida ha anat canviant de nom, tot partint d'«*Hero*», en un context de colonització romana, quan els talaiots i demés amagatalls no serviren als primers pobladors per defensar-se'n de la innovació armamentista metal·lúrgica d'aquest imperi. El Cardenal Despuig cartografia Mallorca al 1785, incloent Santa Margalida encara com a Hero i definint-lo “*un poble antic dels romans, en els camps del quals es troben sepulcres i inscripcions d'aquells temps...*” (Passarius, 1984 citat per March i Rosselló, 1981).

Des del segle s.XIV la façana litoral, es va construir d'antropònims determinants referents als noms dels cavallers de Jaume amb el genèric «*marina*», o garriga a vora mar o també el «*Son*». Aquesta va ser una de les formes més comunes d'inscriure la propietat en el repartiment parcel·lari en el context de la conquesta catalana i el repartiment d'antigues alqueries i rafals de la cultura musulmana, baix un nou sistema nominatiu o patronímic en relació al propietari. Exemples a l'àmbit d'estudi el consoliden Son Real, conegut com Marina den Real Mòguer al 1398, i Son Serra de Marina, que compta amb els dos genèrics (Verger, 2004).

Poc a poc la cultura occidental catòlica s'aniria assentant en la lingüística dels plànols, els antropònims començaven a anomenar la nova parcel·lació, al mateix temps que s'anaven canviant els costums i la cultura arrelada al lloc. Poc a poc s'induïa a preponderar el desenvolupament territorial, poblacional i toponímic terra endins.

defensives (torres d'avistament, búnquers i barraques per a pernoctar), el conjunt dels quals, incloses les sitges, coves, i edificacions fúnebres, passarien a usar-se com a amagatalls de mercaderies il·legals (Andreu Grimalt, pescaire enquestat).

Malgrat el sedentarisme i l'estatisme que reflecteix a simple vista cada població i poblament històric, el canvi en el paisatge cultural es va basar en fer camí dins l'inhòspit per crear un estil de vida arrelat i dependent de l'entorn natural. La pervivència va ser sinònim de supervivència, és a dir, d'adaptar-se front les crisis de disponibilitat de recursos, de renovar-se culturalment amb l'influència forana tant des de la mar com de l'interior, al llarg de l'enllaç entre civilitzacions.

Com s'ha evidenciat al llarg d'aquesta comprensió de la localització des de pioneres semiòtiques, traduïdes en els marges i un entorn reinterpretat, així com etiologies que en renovaren l'ús i nomenament d'aquests, la costa i la mar han tingut concepcions canviants al llarg de la història.

5.3 De les pesqueres als *spots* de surf, el nomenament com a mitja de recodificació cultural d'un paisatge d'interfície mar – terra

Des d'aquest punt, mitjançant les entrevistes obertes als membres amb major transcendència de cada comunitat, i populars fonts bibliogràfiques que han nodrit el seu coneixement, el llenguatge i els signes, s'aurà aventurat en la petjada geogràfica dins l'àmbit accidentat i heterogeni, de cada cultura marinera. Per a tal finalitat, s'abordaran les construccions semiòtiques les quals, des d'una façana litoral marginal a l'antiguitat i passant per un context d'accelerats canvis pels processos d'urbanització cap a l'actualitat, han aconseguit enllaçar la darrera de les successions cultural i projectat la continuació del domini mariner.

D'aquesta forma, desenvolupant els factors geocèntrics (procedents de l'entorn i coneguts per l'observació i experiència), i etnocèntrics (derivats del saber fer front els geocèntrics), es delataran els reports de cada punt de la costa en l'establiment d'unitats significatives o marques d'identificació territorial, és a dir, la proactivitat per a cada activitat. Aquest és el pas comú per a cada subjecte (pescaires i surfistes), abans de detallar etimològica i etiològicament la singular toponímia que, en relació a la seva disposició litoral o prelitoral dins la interfície objecte d'estudi, configura uns mapes mentals només identificats des de la simbiosi entre talassònims (topònims al prelitorals), i senyes (enfilacions litorals que els identifiquen).

Aquí les semblances en els factors geocèntrics seran ineludibles pel fet de que la cultura pionera nodreix la nova (amb uns termes relativament comuns), però amb els etnocèntrics els surfistes reconsideren l'espai i regeneren el llenguatge des d'un saber fer diferenciat, inclosa la reinterpretació nominativa d'aquesta relació talassònim – senya. D'aquesta forma el paisatge cultural torna a codificar-se amb nous nodes mentals.

El mapa que a continuació es presenta, malgrat podria aportar-se a l'apartat de resultats per consistir en la figura que ha culminat l'estudi, facilita la referència cartogràfica que permetrà lligar la significació de cada tipus de topònim entre pescaires i surfistes, amb la seva pròpia identificació sobre el mapa. Els mapes mentals així son delatats i posats en comú. Com es pot veure a la figura 6, els topònims amb tonalitats groguenques corresponents al domini pescaire, i els del surf amb tonalitat vermellenca. Aquests s'aniran desenvolupat per separat tot seguit i es discutiran en visió de conjunt als resultats.

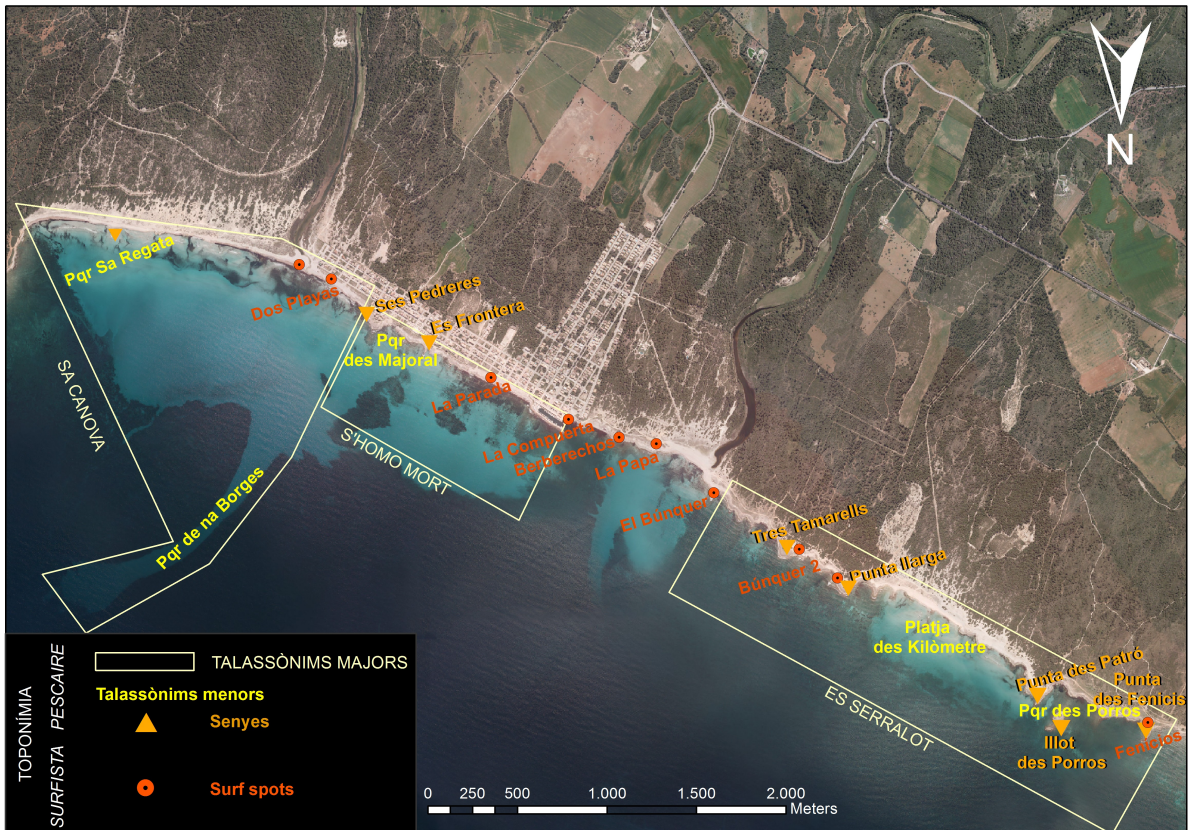

Figura 6: Mapa orientat de mar a terra, de delimitació toponímica i dels dominis pescaire i surfista a l'interfície d'estudi. Font: Elaboració pròpia amb la informació proporcionada pels Informants de cada comunitat.

5.3.1 Mapes mentals d'una comunitat pionera de la mar: els pescaires

5.3.1.1 Naixement, desenvolupament i maduració de la comunitat de pescaires:

La pesca és un dels aprofitaments productius amb major transcendència temporal. Un dels primers registres de l'activitat consta de les paraules dels senyors de s'Albufera al 1339, dient que: "...habitadors de Santa Margalida entren per pescar amb fitora i caçar aucellam, trenquen les bardisses i fan gran destrossa..." (March i Rosselló, 1981).

L'Arxiduc Lluís Salvador amb l'obra *Die Balearen* (1869-1884), aborda per primera vegada la descripció del paisatge des de les relacions socials i culturals o vincles genealògics en quant a reproductors de coneixements i experiències que, sobre el territori, el sublimen. A la segona part dels seus volums dedicats a Mallorca es centra en les jerarquies socials i a la pesca i navegació, de la que se'n sentia vinculat personalment, i delata els llaços identitaris i d'estil de vida humil de les comunitats marineres en el seu ambient particular. Cap a mitjans de segle XIX, destaca que la pesca es va començar a popularitzar i la façana marítima va deixar de veure-s des de la desconfiança i marginalitat, que es desprenia de l'interior, on es concentrava l'habitatge i la funció territorial de la societat (com s'ha introduït anteriorment).

El punt d'inflexió que canvià el paradigma territorial d'aïllament de l'interior, el suposà l'establiment de petits assentaments de pescadors com els de Sant Margalida i la badia d'Alcúdia. Els espais litorals s'insertien no només dins la realitat social sinó als llaços d'un primerenc desenvolupament territorial associat al comerç, malgrat aquesta badia el procés va avançar tímidament (Arxiduc Lluís Salvador, 1884).

D'aquesta aportació etnogràfica i històrica de la realitat dels pescaires, es destaca tant una introducció social, cultural i econòmica de la pesca al context de canvi de Mallorca, i una

producció en augment d'escala per un augment d'actius en aquesta labor. La mar que enredolta l'illa es deixa de considerar alarmant sinó més be una situació estratègica entre occident i orient del Mediterrani, i d'aquest mar amb l'oceà Atlàntic. Mostra de l'associacionisme que possibilita aquesta potenciació del sector pesquer, les confraries o congregacions de gremis de navegants i vaixells de guerra disposen d'un segle de recorregut, precedit pels antics pòsits. (Massutí, 2007).

En aquest sentit de desenvolupament del món pescaire, el començament del domini cultural de la pesca a Son Serra de Marina data de finals dels anys 50, quan Andreu Grimalt Serra abandona una ruralia en crisi a l'interior de Santa Margalida per subsistir de la pesca a aquesta costa. Així el conegut com Andreu de can Just, és el primer poblador d'una Son Serra predestinada a consolidar-se com un focus d'atracció de constants onades migratòries de pagesos d'un camp ara en declivi, transformats en pescadors que cerquen la subsistència de les seves famílies (Andreu Grimalt).

D'aquesta manera, aquesta nova incursió cultural a l'espai litoral d'una societat fins al moment arrelada a l'interior, es pot assimilar a la dels Fenicis que trenquen amb el paradigma territorial pretalaiòtic de poblament terra endins. La identitat del roc sotaiguat en l'estil de vida mariner torna a refermar-se, l'espai i els marges es tornen bolcar de domini cultural. El fet diferenciador d'aquests pescaires deriva de la cerca de la subsistència ara partint de la migració des de l'interior, que reconsidera la percepció de terra a mar en la cultura de les pesqueres de mar a terra. Així la marina deixa de veure-se gràcies als pescaires com insegura i improductiva.

Aquesta incipient comunitat passa en tan sols una dècada, de pernoctar a barraques dins les dunes, o les antigues construccions fenícies i dels pedrers o caçadors, a començar el primer procés d'urbanització de l'àmbit amb una arquitectura molt humil i el Club Nàutic Serranova al 1965 (Grimald). Al 1970 va rebre l'autorització per construir un petit malacó ampliat al 1983, el resultat del qual es pot apreciar en la comparació de imatges aèries del 53 i 89. Aquest va ser el context al qual l'exponencial procés d'urbanització va dibuixar el plànol que avui es coneix per Son Serra de Marina, la urbanització extensiva que fragmenta paisatgísticament el litoral de Son Real i Sa Canova, encara amb una grau de conservació considerable propiciada per la declaració d'ANEI.

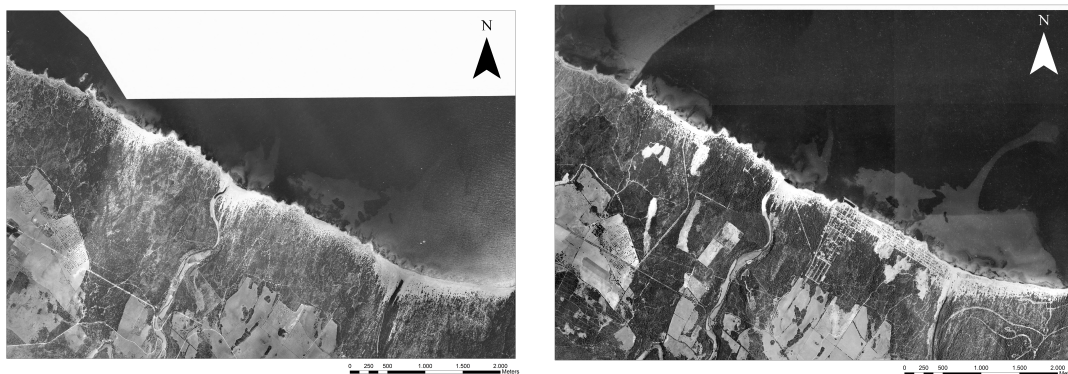

Figura 7: Ortofoto de l'any 1956 i 1989.. Font: Lyr IDEIB i tractament propi amb Arcgis.

La tipologia de pesca amb major relleu cultural és la de roquer com assenyala el mestre Grimald, oceanògraf fundador del Club Balear de Pesca Submarina i pescador de Son Serra de Marina des de fa 60 anys.

Els afloraments constants de roques, la no linealitat d'una costa accidentada de puntes i fons rocosos seguits de cales i extensos arenals, i sobre tot la presència d'una extensa praderia de la fanerògama marina *Posidonia oceànica*, ha facilitat una pesca fins a 50 metres de distància (Grimalt). Donzelles, vaques, dorades a la roca, i l'aranya i el Xoric a

l'arena son les espècies més populars entre la comunitat de pescaires, però l'art de pesca més difós es el de roquer. La pesca amb embarcació és menys significativa i/o de reduïda eslora, no sols per les limitacions de càrrega del disseny portuari del Mollet i per la freqüència dels temporals d'ones, sinó també per l'honradesa d'aquesta comunitat de pescaires (Club pescaires).

Un petit nucli de població limitada als contingents mariners i aïllada durant els primers anys d'una incipient reproducció territorial del *continuum urbanum* propi del boom econòmic i turístic de Mallorca, ha anat tendint cap a l'actualitat a desbordar-se en una urbanització extensiva (insistent en el canvi d'usos que es contrasten entre ortofotos), producte d'una intensa pressió demogràfica de segones residències i els interessos de constructors de Santa Margalida, Petra i sa Pobla.

Fins aquest moment la pressió més deflectora per a la pesca i l'entorn marí, va ser la sobrepesca amb arts tant repudiats com el de dinamitar els fons marins per fer surar el peix, i la retirada de la posidònia morta de les platges per facilitar el bany dels turistes i/o fertilitzar els camps (Grimalt). Tant una com l'altra, tracten d'actuacions amb gran impacte no tan sols pels bancs de peixos en quantiosa minva, sinó també per les praderies de la planta que dona refugi a la fauna marina i protegeix l'arena depositada, de l'acció erosiva produïda per l'onatge (Club pescaires).

La pesca de la dinamita es va prohibir, però les pressions sobre la fanerògama *"...persisteixen des del desconeixement de la gent i els interessos econòmics del rerefons..."* (Grimalt). Si més no, l'exemple més notable a nivell del context urbanitzador, es materialitza en la projecció del creixement des de primera línia de costa fins la desembocadura del torrent de na Borges (veure figura 8). Aquest fet implicà no només una substitució d'usos naturals a urbans sinó una destrucció del caràcter orogràfic i biogeogràfic del sistema dunar. *"...Aquest fet derivà un constant procés erosiu sense regeneració de l'arena de les platges per l'onatge, ni protecció en profunditat marina..."* (Grimalt).

Figura 8: Fotografies de la pressió urbanística al nucli de Son Serra de Marina, vers l'entorn natural limítrof. Font: IDE fragilitat ambiental costanera "sacosta" del SOCIB

Com a resposta d'aquests impactes, amb el canvi de segle es produí una irreversible pèrdua de la cultura pescaire, una activitat únicament recreativa d'uns "actius" de vegada en edats més senils. Les modificacions al port, *"...han respost als interessos de prevaler els interessos monetaris exògens i un nou caràcter recreatiu de la costa i la navegació, deixant la pesca en un irrevocable oblit, només divulgat com a batalletes dels vells i campionats de cada vegada més infreqüents..."* (Grimalt i Club de pescaires).

Aquest escenari ha facilitat l'entrada al domini d'un nou protagonista social, territorial i econòmic, és a dir, la globalització dels processos enfocada en la turistització, el bé explotat numero 1 del qual, és el paisatge litoral. Malgrat l'ús del terme <<paisatge>>, aquest perd el seu sentit cultural cap a la major banalització de la <<marina>> de tota la història.

En definitiva el domini cultural, identitari i productiu que com antany fonamentà els mapes mentals de pedrers i caçadors, avui el dels pescaires és poc a poc predestinat a esborrar-se front una terciarització turística de petits comerços, amb una activitat induïda a la estacionalitat estival.

5.3.1.2 *Semiòtica de les senyes en la navegació i pesca*

Una vegada introduïda la gènesi i la maduració dels pescaires a l'àmbit d'estudi i retornant al punt de partida de la consolidació d'aquest gremi, com a primer abordament dels mapes mentals d'aquests, cal establir en les senyes el paper clau per a establir un domini espacial que, des de la mar com a continuació de la terra, continua el flux d'apropiació identitaria, productiva i social de les civilitzacions anteriors però invertint l'orientació del mapa des de l'aigua (veure figures 6 i 3).

El mètode de construcció individual i col·lectiu de l'espai més evident són les senyes, un sistema d'orientació per a la navegació consistent en la convergència de punts destacats del perfil terrestre (una allunyada o mestre, i altre propera o accessible) en una línia tangent (Verger, 2004 i Ordines, 2001).

Abans d'entrar en matèria de senyes o connexió entre la construccions lingüístiques i cognició espacial, cal abordar el significat del darrer terme. La cognició espacial que fonamenta el que Alicia Lindon anomenà <<constructivisme geogràfic>>, en les senyes es tradueix en els factors que determinen les construccions geocèntriques i etnocèntriques (Verger, 2004).

Els factors geocèntrics es simplifiquen a la rosa dels vents, allà on surt i es posa el sol, d'on bufa el vent i arriben les onades, o des d'on les corrents de deriva desplacen les forces (Lucas i Ordines, 2013). A l'àmbit de Son Serra els pescaires assenyalen que les direccions de vent més predominants “són de Tramuntana (nord) i Gregal (nord-est)”, i les onades originades per aquest fletx sobre la mar arriben en un sentit similar. Les següents roses de direccions de les onades i vents (figura 9), confirmen la preponderància en termes relatius i absoluts (altura significant de l'onatge i velocitat dels vents), malgrat els vents lògicament influeixen en direccions alternatives (d'aquí els vents *fora* o *de dins* dels pescaires, o els *offshore* o *onshore* que s'explicaran dels surfistes).

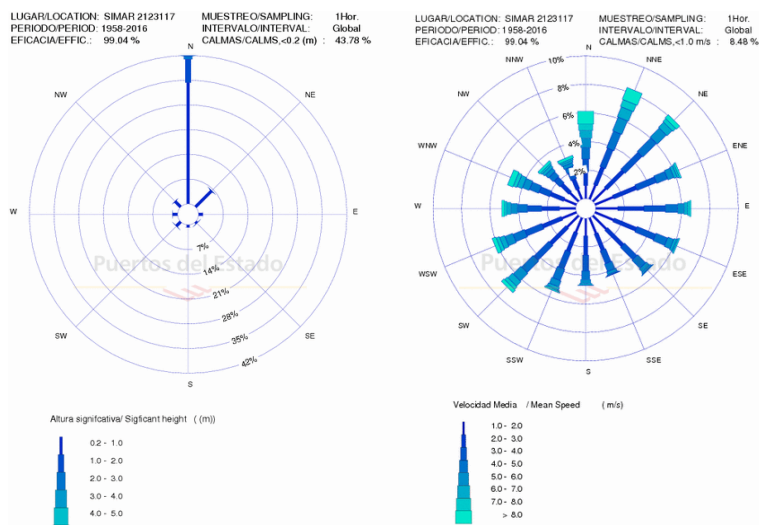

Figura 9: Rosa de les direccions de l'onatge i vents predominants, 1958-2016. Font: IDE oceanogràfica de la web Ports de l'Estat, (la font de previsions més emprada als ports i pels pescaires o navegants)

“...malgrat durant els dies de temporal, d'uns 2-3 dies de durada a l'hivern i més curts a l'estiu, es varia entre mar de vent i de fons, amb distinta influència per a la

navegació, així com les variacions entre els vents de mar o de terra entre les primeres i darreres hores del dia i el migdia (per aquest ordre)...” (Grimalt)

Aquesta influència és la que s'entén com a embat o la brisa que entra de la mar cap a l'interior, per un escalfament superficial terrestre cap a les hores centrals del dia (Alomar, 2013). Les brises en la seva continuació temporal han nodrit una cultura popular marinera, un coneixement sobre l'influència en l'estat de la mar transmès entre generacions de pescaires fins els darrers actius, no des del sentit positiu sinó implicant una dificultat per a la orientació en la navegació i la remoció de les ones baix l'aigua per a la pesca (Club pescaires).

En general els pescadors contenen que els temporals d'ones a Son Serra són molt més freqüents que a la Badia de Palma i les costes de Llevant, degut a les borrasques provinents del Golf de Lleó a l'hivern i la inestabilitat en el comportament de la mar a l'estiu: “...a l'hivern gran part dels dies la comporta del moll està tancada per que hi ha mala mar o es preveu que hi hagi, fins i tot l'estiu es quan la mar es més traicionera...” (Club pescaires). Aquesta influència deriva de la significant obertura de l'emplaçament dins la Badia d'Alcúdia, la major exposició a la força en la direcció de l'onatge.

Els factors etnocèntrics són els més freqüents en la configuració semiòtica de l'espai des de la cognició dels pescadors. El propi mariner, el seu port o la seva costa són els elements vertebradors de l'espai i ensems de la construcció comunicativa, la més freqüent de la qual la consoliden els elements de referència a la costa (Lucas i Ordines, 2013). La simbiosi amb els factors geocèntrics radica en les senyes de la costa a l'hora d'establir les direccions dels vents de fora (terral) i de dins (de mar), a més d'establir la llunyania vers la costa (com la barca de fora i de dins). A l'àmbit de Son Serra la costa es dibuixa per un seguit d'innombrables puntes entre les quals s'hi troben cales i arenals, però són les mateixes puntes i afloraments de roca anomenades costes baixes de graó les que, segons els enquestats locals, han servit per establir-hi senyes però connotar perill per a la navegació.

L'influència d'un factor sobre l'altre és evident, l'orientació depèn de les condicions de la mar influenciades per la dinàmica abiòtica de la climatologia, i d'aquí es desprèn la necessitat d'establir senyes. Aquest fet delata un mapa cognitiu del saber fer navegant, amb una esperit dinàmic molt més tangible a la mar, que l'estaticisme que podria connotar un entorn terrestre. Malgrat aquesta afirmació, en realitat l'apropiació identitària dels pescaires a la interfície mar-terra corrobora una interdependència de l'existència d'un lloc marí en relació a al lloc continental.

Com ja s'ha dit anteriorment, es distingeix entre senyes mestres i accessòries segons la distància cap a l'interior, però al cas d'estudi només se'n destaquen d'accessòries, responnent a la disponibilitat de embarcacions petites per la reduïda eslora que possibilita el disseny del mollet, i la persistència del cabotatge. “...les barques d'en terra – les esportives o artesanals, especial-ment – es guien per enfilacions, senyes de terra, ja que no es fan gairebé enfora de la vorera...” (Rosselló i Verger, 2004).

Connotacions naturals i denotacions culturals, d'una primera creació-successió toponímica pescaire, es desprenen del següent conjunt de senyes accessibles contrastades entre els informadors del moll i ordenades a continuació en sentit oest-est (al llarg de la costa de l'àmbit com es pot apreciar a la figura 6 en color taronja):

Punta des Fenicis: (Nomenclàtor actual i Grimalt). Consta de <<punta>> com a genèric, i <<fenicis>> com a determinant. Punta en la terminologia litoral es considera com a “...braç de terra de poca extensió que avança fins la mar de forma aguda i baixa que un morro i de menor entitat que un cap...” (Ordines, 2001), per tant és un orònim associat a la forma orogràfica del litoral que dona sentit a la senya. El determinant s'associa etimològicament al

mot del monument etnològic referent a la necròpoli amb aquest nom, “...una mena de ciutat fenícia plena de tombes...”, per tant es consolida com a condecoració d'aquesta cultura precedent, a mode d'antropònim (ja que implica una denotació de domini entròpic de l'espai).

Malgrat en l'etimologia influeixin diverses teories sobre l'honrament funerari d'aquesta cultura fenícia, els pescaires han influït en la seva etiologia com a continuadors d'aquesta visió del roc en continuació cap a la mar. Aquest caràcter es corrobora amb la descripció de l'oronímia de les puntes que “consisteix en una part visible i altre submergida, que continua com una cresta molt perillosa pel navegant i reconeguda pels pescadors...”, un fet que en definitiva només possibilita la pesca amb canya des de terra.

Illot des Porros: (Despuig, nomenclàtor actual i Grimalt). És una composició del genèric o orònim <<illot>> entès terminològicament com a illa petita i despoblada (Alcover citat per Ordines, 2001), i el determinant <<porros>> o fitònim associat “...al porro silvestre que cobreix la superfície d'aquest...”, que aprofita l'enterrament de l'antic santuari fúnebre per el constant rompre de les ones.

Aquest topònim ja es cartografiat per Despuig (com es pot apreciar a l'anterior figura 5 amb el nom *Isla de los Porros*), implicant una llarga memòria històrica en la qual el pescador torna a demostrar, en la difusió d'aquest topònim de connotacions geomorfològiques i biogeogràfiques, el paper com a reactivador del legat patrimonial des del nom del lloc. Les anècdotes dels pescadors sobre aquest Illot i les puntes són més que extenses i simbòliques, Andreu Grimalt conta que a més de la pesca “...l'illot s'usà per a fer contraban amb els seus restes d'objectes de plom i que més d'un hi va fer fortuna amb les ofrenes funeràries dels fenicis, ja que no se'l va tornar a veure més...”.

L'etiologia, des de la percepció pescaire, es desprèn des de l'intent descriptiu de la geoforma que possibilita “...el resguard de la mar picada pel peix i per a la seva pesca...”. Aquí la funció descriptiva s'associa indirectament més que a orientar la navegació, a “...establir a la seva banda de dins una zona de pesca de peix roquer amb major predilecció, per les aigües nobles rodejades entre occident i orient per la Punta des Fenicis i Punta des Patró, i d'aquí fins l'Illot...” (Club pescaires).

Punta des Patró: (Nomenclàtor actual, Grimalt i Club pescaires). Altre vegada una confluència del genèric <<punta>> però de major longitud i més estreta que la des Fenicis, i el determinant <<patró>>, que denota una commemoració a uns restes de poblament associats a una antiga barraca i de primera pesca a l'àmbit amb una incisió a la roca per on llançar les embarcacions. L'antropònim es vincula així, en major evidència, a la figura d'un pescador que antany “...tenia la costum de nedar nuu i, malgrat tingues només una mà pescava i venia el peix a Can Picafort...”.

Etiològicament aquesta “agulla de més de 100m d'extensió cap a la mar”, es descriu des dels mapes cognitius del pescaire des d'una perspectiva negativa derivada del “...risc d'anar-se'n a pic...”, però també és té una vessant etiològica positiva ja que “...guia la navegació i dissipa la força de l'onatge...” cap a l'interior de la petita mar que Despuig cita com a <<Mar de las dones>>. Aquest topònim malgrat ja no és usat pels pescadors, reconeixen aquests que el nom podria venir de la “...prohibició establida per la societat d'antany, de que els homes i les dones no podien compartir el bany al mateix lloc...”.

Punta Llarga: (Nomenclàtor actual i Grimalt). Amb la mateixa consonància es torna a delatar una rellevància oronímica com a senya pels navegants i pescadors de terra, però aquí sense denotacions antròpiques. Amb el determinant <<llarga>> implica una gran projecció longitudinal cap a la mar, destacant-se etiològicament com “...el començament dels relleus de la zona des Serralot des de l'oest, on acabant l'Arenal den Casat es disposa d'una raconada on es pot pescar...”.

Morro de sa Barraca – Tres tamarells: (Grimalt i personal del Mollet). El genèric <<morro>> és entès com la massa de terra prominent cap a la mar, però menys agut que una punta i de menor entitat que el cap (Gran Enciclopèdia Catalana citada en Ordines, 2001), malgrat alguns pescadors l'hi segueixen dient punta, o el topònim amb major divulgació <<Tres tamarells>>. De primers orònim, es desprèn amb el determinant <<barraca>> una denotació cultural, que prové “...d’una petita construcció rudimentària emprada en temps de la Guerra Civil i que es continuà usant pels pescaires per passar el vespre...” L’altre topònim o fitopònim fa referència als “...tres tamarells plantats darrera la barraca...”, no només com a forma de fixar el seu domini de l’espai sinó per establir una senya visible des de la mar..., avui fins i tot des de les càmeres web en directe del port.

Etiològicament, les petites cales de còdols encaixonades per aquest sector de tan retallada costa i vestides en profunditat per praderies de posidònia, suposen una percepció “... entre la composició de negres i pelats d’aquesta planta i algunes roques sobresortints del fons...” amb un sentit positiu per facilitar l’amagatall dels peixos i la font de nodriment per l’ascensió de la microfauna del fons, però un altre negatiu en cas de temporal ja que “... les corrents amb els afloraments de roques, aquí et poden fer una mala jugada...”.

Es Frontera: (Grimalt i Club de pescaires). L’etimologia com es denota a simple vista consta d’un antropònim, que fa referència a l’antic Bar Frontera que des de fa uns deu anys es troba tancat però encara és la residència d’Andreu, simbolitzat al rètol de la façana com a <<sa caseta des pescador>>, i que tot resident de Son Serra coneix.

Etiològicament, aquesta senya divideix dos àmbits pesquers diferenciats, una zona de roquer a l'oest i una de fluixa i curricà a l'est, “...d’allà on els afloraments rocosos van acabant i comença el gran arenal de sa Canova...”. Aquesta zona amb el temps ha esdevingut un lloc habitual de pesca per una major accessibilitat just davant de les cases avui més antigues de la localitat, i una zona de bany de les famílies locals. Andreu conta que amb les 4 modificacions del port i la sobre urbanització de la urbanització, ja no s’hi troben els peus de cabrit que dècades enrere ocupaven aquesta petita zona litoral.

La realitat de l’entorn en procés de canvi, s’insereix amb el primer antropònim del desenvolupament urbà de l’àmbit i implica que només Andreu i els demés pescadors més majors del club siguin els únics descriptors dels fòssils de la memòria històrica paisatgística. Aquest paisatge és part dels seus mapes mentals ja esborrats de la cartografia i imatges actuals, és a dir, de la costa i el recurs intrínsec d’aquesta per alimentar les famílies tradicionals, les petites cases d’arquitectura honrada i pintoresca on establien el seu propi poblat, i els valors de respecte en la conservació de l’entorn que els sustentava.

Ses Pedreres: (Nomenclator actual, Grimalt i Club de pescaires). Es un altre topònim simple, un antropònim associat a un altre resta etnològic del patrimoni de l’aprofitament més longeu dins la memòria històrica de Son Serra, “...les pedreres d’on els fenicis i els posteriors poblats extreien el mares per construir talaies, cambres i barraques...”.

Etiològicament aquest conjunt de retalls a la roca, esdevé la darrera senya que connota el final de la zona de pesca del peix roquer, i indica l’inici del domini de la pesca amb fluixa prioritàriament, “...enfora d’aquells 50 metres cap a fora, cap a aigües més obertes entre clapes i negres del fons...”

El que s’entén com a senyes den terra és una altre enfilall usat a un altre extrem de la costa per acabar dibuixant un “cardus i decumanus” entre els dos orígens i “...servir com a alternativa en dies de poca visibilitat i per navegar més enllà del prelitoral cap a mar oberta...”. D’aquestes senyes accessòries motivades per una navegació propera a la costa i la intenció de pescar peix roquer amb canya des de terra, els pescadors més vells del club

assenyalen una altre senya que, en relació a les accessòries, delimita un altre domini a major profunditat i distància de la costa, on desenvolupar la pesca de fluixa i curricà:

Munt des blat: (Club de pescaires). D'entre els cims de les Serres de Llevant en vessants cap a la Badia d'Alcúdia fins Betlem i sa Colònia de Sant Pere, es destaca un altiplà vegetat de matolls baixos just darrera del cim de Sa Talaia Freda. Com descriuen els pescaires, es tracta d'una senya <<d'en terra>> més llunyana, que guia les embarcacions al llarg de s'Arenal de sa Canova, establint "...una línia on es troben els millors bancs de peixos sobre aquest vairam de clapas i negres...". Per tant, es tracta tant d'un orònim com fitopònim, un cim i una cobertura vegetal associada a les condicions culminants.

Figura 10: Perspectiva del munt des blat a l'altiplà consolidat a la muntanya del fons de les Serres de Llevant, des de sa Talaia Moreia. Font: Elaboració pròpia

Finalment cal destacar que amb l'activitat de la pesca, i l'enfilació de senyes consistents en antropònims, orònims i fins i tot fitopònims, continua l'ús productiu i domini identitari espai litoral associat a uns mapes mentals de delimitacions a partir d'aquestes referències de l'entorn natural. Al mateix temps reactiva el coneixement d'un patrimoni etnològic que fins aquesta fase de l'estudi semblava haver-se perdut, és a dir, que els <<marges>> de les antigues civilitzacions malgrat siguin marques de domini d'antigues codificacions amb perspectives utilitaristes ja oblidades, es recodifiquen amb el nou us orientatiu, i en definitiva l'entorn es reconstrueix (Clavel, 2005).

La memòria històrica i la divulgació del patrimoni cultural, es planteja en la seva capacitat de canvi d'incloure al record d'aquells aprofitaments i estils de vida, des de la etimologia dels topònims i la regeneració etiològica dels llocs compartits i fets seus.

5.3.1.3 Talassonímia de les pesqueres com a primers microtopònims d'interfície terra-mar

"...Amb el fet de que les senyes intervenen activament en la etiologia que genera els talassònims o microtoponímia de pesqueres, es referma l'idea que el món mariner disposa de mapes no només cognitius sinó també fàctics..." (Rosselló, 1982).

D'aquesta manera, les senyes no només orienten la navegació sinó que en la intersecció dels punts cardinals, dibuixen un sentit puntual i singular distingit de la resta, un lloc de pertinença i al mateix temps de possessió. Aquests llocs puntuals esdevenen talassònims o "noms de lloc a contrades marines més allunyades de la franja costanera" (Ordines, 2001).

El lloc sotaiguat, invisible es identificat així pel pescaire, permetent redescobrir-lo en la divulgació d'ambdós tipus de topònims. "...Una vegada localitzat, dotat de referències geomètriques, pescaner o no, el roc, senzill obstacle natural, es transforma en espai cultural en sentit ampli, un lloc d'exercicis, d'actes tècnics mentals i gestuals..." (Valls, 1999). Aquest

aprofitament pescaire, d'ençà de la potenciació iniciada per Andreu Grimalt, suposa així una fita clau en la toponímia, l'aparició de microtopònims a la interfície mar – terra.

En aquest sentit la talassonímia culmina la semiòtica de l'entorn cap a una sublimació d'un paisatge cultural de la mar com a continuació de la terra, el patrimoni del qual el materialitzen uns costums pescaires arran de mar.

Dins els talassònims de Son Serra es poden destacar microtopònims de pesqueres i altres llocs d'interfície mar amb terra com arenals (talassonímia menor), així com àmbits prelitorals de major extensió i contenidors dels microtopònims (talassonímia major).

En quant a talassonímia major (representada amb recuadres de tonalitat groguenca molt clara a la figura 6), es destaquen:

Es Serralot: (Nomenclàtor actual, redefinit per Grimalt). Fa referència a l'àmbit litoral i prelitoral des de la Punta dels Fenicis fins la desembocadura del Torrent de Son Real, i inclou les senyes de les Puntes des Fenicis, des Patró, Llarga, i l'Illa dels Porros (també talassònims ja que inclouen en la geoforma una part submergida), la senya dels tres tamarells, i els talassònims de la Platja des Kilòmetre i la Pesquera des Porros. Etimològicament prové de la “...*gran rellevància de l'accidentalitat del relleu tant de la costa com dins la mar...*”, i etiològicament de l'aptitud associada a aquesta no linearitat per a practicar la “...*pesca de peix roquer i d'arena, en la praderia i sistema dunar de menor impacte antròpic de l'àmbit general de Son Serra...*” (Comunitat de Pescaires).

Aquest orònim ja es cartografiat al Mapa Topogràfic Balear, però com a element puntual associat a una geoforma malgrat els pescaires el reconsideren “...*tot un àmbit carregat de vivències...*”, on es concentren els microtopònims descriptius naturals en major proporció que a l'àmbit urbanitzat, i commemoratius culturals amb major projecció històrica. Aquest fet es corrobora amb una preponderància d'orònims i antropònims, longeves que anomenen elements naturals i restes arquitectòniques encara conservades a l'actualitat, però al·ludeixen altres com els búnquers relacionats amb fons perillosos (que seran reconsiderats pels surfistes).

S'Home mort: (Nomenclàtor actual, redefinit per Grimalt i Club pescadors). És un altre àmbit d'interfície mar terra entre el Mollet de Son Serra Nova (aquest inclòs, ja que abans era una continuació de la platja), i la senya de ses Pedreres, inclosa la platja urbana antany ocupada per dunes cap a l'interior, i la pesquera des Majoral o l'enfilall de la senya del bar Frontera. Es tracta així, d'un àmbit on s'alterna la deposició d'arena amb l'aflorament de roques de major contingut simbòlic dels pescaires de Son Serra, però de major destrucció per l'activitat humana. Etimològicament es fa referència al mite “...*d'un home que va morir estrangulat per la posidònia...*”

Aquest antropònim també es cartografiat al Mapa Topogràfic Balear, però el mapa mental específic no només inclou la platja amb aquest nom, sinó també els afloraments de roques que aquesta cartografia anomena <<*Corral des Marbres*>> (desconeguda pels pescaires).

Sa Canova: (Nomenclàtor actual, redefinit per Grimalt i Club de Pescadors). És l'àmbit de la platja d'arena emergida i sotaiguada, la sotaiguada del qual es coneix com Arenal de sa Canova (segons el Mapa Topogràfic Balear). El genèric significa “*indret cobert d'arena de major dimensió que un arenalet*” Ordines, 2001), així que la rellevància de la dimensió longitudinal, aquí es complementa amb una altre rellevància de dimensió en profunditat, “...*possibilitada per l'influència de la mar sobre les dunes i l'arribada de sediment del Torrent de na Borges...*”

Pels pescaires “...aquesta gran massa d’arena anegada és l’habitat d’aranyes i xorics, que es troben fins la barba que separa aquest fons d’arena del negre (la posidònia)...”. Aquí es celebren campionats de pesca en fluixa i curricà de llampuga i raó, de cada vegada més infreqüents. Aquesta, com es comprendrà des del món del surf i com es corrobora en la figura 6, és el subàmbit o mapa mental més gran dels pescaires, però menys rellevant en quantitat de spots i qualitat d’ones pels surfistes.

Pel que fa a la talassonímia menor o microtoponímia (en color groc a la figura 6) se’n destaquen:

Pesquera des Porros: (Grimalt). El genèric fa referència a un lloc destinat a la pesca per la seva abundància de peix (Ordines, 2001), i el determinant delata la seva localització en funció de la senya de s’Illot des Porros en relació a les puntes des Fenicis i des Patró.

Platja des Kilòmetre: (Grimalt, Club pescaires i personal del mollet). Significa un altre topònim alternatiu dels pescaires de l’Arenal den Casat, degut a que desconeixen l’etimologia d’aquest darrer topònim, i també per que es la seva forma de concebre-la i no divulgar la seva situació, més que per la pesca responent etiològicament a “...l’encant de l’aigua i l’entorn pel bany llançant-hi l’àncora...”.

Pesquera des Majoral: (Grimalt). Son les coordenades mentals proporcionades per l’enfilació de la senya del Bar Frontera, allà on dècades enrere “...s’hi trobaven grans quantitats de peus de cabrit...”.

Pesquera de na Borges: (Grimalt i Club pescaires). Una altre pesquera a 100 metres enfora del desembocament del Torrent de na Borges a sa Canova (d’aquí l’etimologia), “...on l’aportació de matèria orgànica de les torrentades concentra una gran quantitat de peix...”.

Pesquera de sa Regata: (Grimalt i Club pescaires). Es situa just al mig de s’arenal de sa Canova, a un petit aflorament de roques a vorera de mar i en continuació en profunditat.

En definitiva, tot aquest recull de microtoponímia i talassonímia major traspassa toponímicament la frontera litoral cap a la mar, i posa de manifest el relleu del triangle llengua-terra-mapa de Rosselló i Verger, imbricat en d’immersió dels mapes mentals a base d’unir coordenades simbòliques. Aquest fet ratifica el paper dels pescaires com a conservadors del patrimoni cultural i natural, en la mateixa renovació del paisatge cultural, però en l’actual crisi del seu record, es constata també el perill d’esborrar-se de les ments d’uns nova societat cosmopolita. D’aquí el context i marge on el paisatge cultural derivat d’aquesta sublimació de llocs, necessitarà als surfistes per continuar la memòria i marca cultural.

5.3.2 Una nova comunitat amb continuació cultural: Els surfistes

5.3.2.1 Definició i gènesis esportiva i cultural del surf

El surf és un esport molt popular bastant estès en les costes habitades de tot el món, i que consisteix en “...lliscar-se dempeus sobre una taula a traves de la paret d’una ona, encara que abans d’això s’ha de remar amb la taula des de la platja fins a la rompent, i una vegada allà, col·locar-se correctament al moment en el qual s’aproxima una ona, remar-la fins que es crespia prou com per prendre impuls, posar-se dempeus ràpidament, i lliscar sobre la mateixa...” (Finney y Houston, 1996).

Malgrat la generalització esportiva de la definició dels diccionaris, el surf va més enllà de la pràctica esportiva, consistint en una filosofia o forma de vida d’uns corredors d’ones que, tant si naveguen per a la recreació, l’esport o professió, es conceptualitzen a si mateixos

com ballant per i amb una forma d'energia natural. Ballar és el mitjà per comprendre la semiòtica en els surfistes, l'obra *Waves of semiosis* de Pierce Flynny el descriu com a una unitat orgànica entre l'humà i la natura que és intervinguda per processos culturals, és a dir, “...les creences sobre la relació de causalitat, els valors relacionats amb la gràcia del moviment humà, les interpretacions de les ones pels seus navegants, i la forma en que finalment es tradueixen aquestes interpretacions en moviment...” (Pierce, 1987).

El surf és una religió aquàtica associada a la natura, un estil de vida que està relacionat amb reverències a la protecció del medi ambient i emulat o imitat per tot el planeta. El seu centre sagrat és el mar, pel qual es disposa de “...una història molt rica, uns singulars sistemes rituals, una jerarquia tribal, uns mites, símbols i elements lingüístics distintius que a l'hora aconseguix un alt grau d'espiritualitat...” (Taylor, 2007). En definitiva és una cultura amb valors ètics, creats a través de la transmissió dels rols simbòlics entre generacions de surfistes i basats en l'observació del trencar de les ones i l'experiència de córrer-les. El total de surfistes involucrat es quantifica en 10 milions de persones augmentant un 12% per any (Buckley, 2002 citat a Lazarou, 2008), a 17 milions (Atkins, 1997 citat a Lazarou, 2008).

L'origen de la pràctica del surf prové, segons multitud d'articles i llibres d'autors amb diverses especialitzacions investigadores, de l'antiga Polinèsia, després d'un llarg procés de relació dels natius amb la mar i les ones. Aquest procés coincideix en un context en el qual l'expedició de James Cook n'enregistrà a Tahití la primera referència històrica al 1779, i la següent a les illes Sandwich (Hawaii) al 1789. Malgrat l'ordre d'aquesta seqüència temporal, és a l'archipèlag hawaià on la tècnica esportiva i la tecnologia de tables de surf, es va consolidar i traduir en el punt de difusió cultural i esportiva del <<he'e nalu>> (surf en el llenguatge hawaià). Els Estats Units i Austràlia foren els primers influenciats des del segle XX, amb exhibicions de les figures més importants del món del surf, George Freeth i Duke Kahanamoku (Esperanza, 2016), i les obres literàries de Jack London sobre aquests costums.

Des d'aquestes geografies ja inserides dins un món occidental, gràcies als avanços en indústria i transport (facilitant el comerç de material i els <<surfari>> o viatges de surf en el llenguatge propi), però sobre tot de les *mass-media* (cine amb Beach Gidget de Frankie Abalon, musica amb Surfing USA dels Beach Boys, articles de revistes com LIFE...), el fenomen del surf traspasà les fronteres cap a l'escala planetària. Entre d'altres costes les europees, Portugal, Espanya i França, entre 1950-1960. (Esperanza, 2016).

Segons varis estudis nacionals sobre la gènesi del surf, l'àmbit mediterrani espanyol no hi ha hagut referències de que existís el surf de forma regular i constant fins a principis dels 80 (Esperanza, 2011), però a Mallorca la irrupció del surf es produeix a mitjan de la dècada dels 70, amb el pioner mallorquí Julio malnomenat “el pintor” i altres surfistes, familiaritzats amb la mar com a descendents de navegants i pescadors (Informador 1 i 2).

La gènesi, del surf a Mallorca és molt similar a la de les altres comunitats de autònomes banyades per l'oceà atlàntic i el cantàbric, un començament espontani durant uns primers anys sense coneixement previ de la pràctica. Malgrat la similitud, els pioners compraren tables al País Basc i començaren a recórrer la costa amb la intenció de trobar les condicions favorables i practicar sobre les ones el que pogueren plasmar de la pel·lícula de major prestigi del surf de tots els temps, “The endless summer” de Bruce Brown (Informador 1 i 2).

D'aquesta manera es pot dir que la gènesi de surf al llarg del temps i els territoris influenciats (“quan”, “on” i “com”), ha canviat constructivament. Mentre que a l'antiguitat de la Polinèsia i Hawaii no hi havia una influència forana sinó que es tractava d'una gènesi endògena, de cada vegada s'ha anat tendint a la exogènesi o major grau d'influència des del mass-media fins l'observació directa de surfistes forans, per aquest ordre d'influència (Esperanza, 2016).

Des d'aquesta generalització teòrica preliminar, el comportament dels primers surfistes mallorquins presenta una gènesi més bé mixta ja que, malgrat disposar de material de la península, no parteix d'informació divulgada per part d'un altre surfista sinó que, a través del documental esmentat i els coneixements previs inculcats per confraries de pescadors de les diverses costes que banyen l'illa, reinterpreten la seva concepció de les ones (Informador 2), a base de l'experiència del ball de Pierce sobre aquestes.

La evolució del nombre de surfistes al llarg dels anys posteriors fins l'actualitat s'ha produït per un seguit de fites històriques. La primera és la consolidació d'una primera indústria tradicional de tables de surf, marca "Panic Point" al 1989 (Informadors 1 i 2). Aquesta fita suposa la difusió del surf des d'una segona generació de surfistes d'uns 15-20 integrants, a un creixement de 5-10 persones a l'any, obligats a dependre de la reduïda i casi inaccessible informació de prediccions meteorològiques "...de la televisió autonòmica i el teletext, i fins i tot les pròpies sensacions sobre la inestabilitat climàtica, per mobilitzar-se en recerca d'ones..." (Informador 1, 2 i 3).

Amb el canvi de segle i la segona fita, les millores en la informació de les prediccions meteorològiques (quantitativa o d'horitzó abordat, i qualitatiu o de fiabilitat d'aquesta), és a dir les "...bolles de Ports de l'Estat, accessibles des de planes web com surfmediterraneo, i altres actuals autònomes i internacionals com Magic Sea Weed, el creixement va ser exponencial fins una actualitat on s'hi troben prop de 500 surfistes..." (Informador 3 i 4).

Durant aquest curt però intens període de temps, la filosofia basada en la força de voluntat humana per a superar les forces de l'oceà (Booth, 1999), el llenguatge, rituals, humor i vestimenta Hawaiana..., han anat convertint-se en una subcultura. Malgrat la reputació hedonista, antisocial i vandàlica, ha anat inculcant els valors de l'ecologia, la llibertat, la idea de repte, és a dir, pilars bàsics en la construcció del surf com alguna cosa que transcendeix l'esport (Johnson, 1986).

En definitiva i retornant a les paraules de Flynn, el surf és una forma complexa de ball, els diferents estils dels quals són tant els subproductes dels sistemes històrics i culturals com el "disseny alfabet" (Flynn, 1987), tant en terminologia com en noms de lloc a l'àmbit d'estudi. Introduïda aquesta significació cultural, als subapartats següents es corroborarà la semblança i els matisos semiòtics amb els pescaires, refermant-se l'esperit nòmada però identificat amb la interfície litoral – prelitoral, el nomenament des d'uns surfistes vistos des de la incomprensió de la població local com els mariners per l'interior, o els fenicis pel poblat pretalaiòtic.

El següent esquema aborda de forma sintètica la cronologia entre comunitats de la mar, en relació als paradigmes socials i territorials de la població resident al llarg de la seqüència històrica entre civilitzacions i dominis de la mar. La percepció des de la mar a la terra és el que justifica la cartografia de l'àmbit i del mapa mental toponímics de pescaires i surfistes orientat al sud o de mar a terra malgrat ubicar-se a la badia d'Alcúdia.

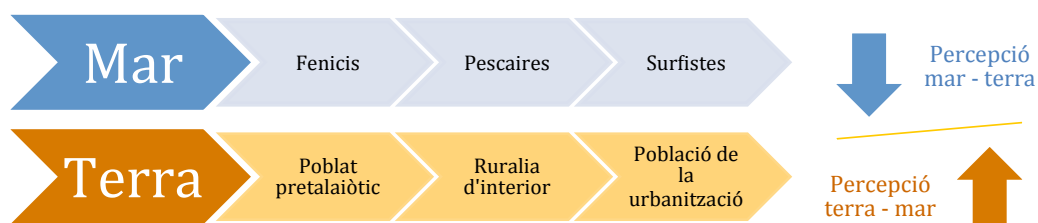

Figura 11: Representació sintètica de la seqüència temporal entre comunitats de la mar que apareixen en contextos d'incomprensió de les civilitzacions precedents, com agents en diferents percepcions de l'entorn. Font: Elaboració pròpia

5.3.2.2 *Semiòtica en les ones, fruit d'un coneixement amb llenguatge propi*

Son Serra de Marina consisteix en el centre neuràlgic de la pràctica del surf a Mallorca, degut a la gran densitat i diversitat de rompents d'ones per una unitat de superfície reduïda, la major freqüència de dies d'ones òptimes pel surf al llarg de tot l'any, i possiblement l'entorn natural més ben conservat entre els llocs on es practica. Aquests factors conjugats alhora, són els que durant aquests quasi quaranta anys de reinterpretació de les ones i la mar, i la influència de les formes de la costa, han adoctrinat en coneixement i experiència a una comunitat de surfistes en creixement exponencial.

En el context on el món de la pesca es troba en declivi, els mapes mentals dels surfistes reconstrueixen el puzzle de l'espai, des d'una nova configuració semiòtica, una percepció col·lectiva i individual, que deriva en un paisatge cultural més que com un simple <<sportlandscape>> de Bale, o concepció més industrialista de l'esport sobre l'espai.

L'espai geogràfic en els esports d'acció o risc com el surf (en contacte directe amb un mitjà natural de naturalesa hostil), és una peça clau que com a recurs físic fonamenta la distribució de la pràctica esportiva (Augustin, Bourdeau, Ravenel, 2008). En aquest sentit d'interdependència entre espai i nou dominant, aquesta nova fita cultural es caracteritza més que un nou poblament, amb en una aflluència freqüent d'esportistes de tots els indrets de l'illa (des de l'interior a l'àmbit d'estudi), però identificant-se en una cultura pròpia:

"...Tots volen tornar a sentir aquesta sensació (stoke) que els connecta amb la naturalesa com a pocs esports poden fer-ho en lliscar-se sobre una ona. Aquest desig per buscar bones ones i tenir una vida en contacte amb el mar. Malgrat l'evolució del surf, de la seva indústria massificada i en constant auge, existeix aquest esperit místic inherent a qualsevol surfista que forma part d'ell/ella...".
(Kampion, 1997)

L'adoctrinament dels aspectes rituals del surf, així, és el d'expressar les seves personalitats individuals i involucrar-se en una expressió col·lectiva arrelada a la costa, amb un llenguatge propi, el que Irwin (1977) ha denominat <<surfing scenes>>. Aquesta facultat d'enllaç del llenguatge amb l'espai percebut, construeix un <<surfing space>> des de la semiòtica derivada de la rompent de surf i el seu entorn natural i cultural (White, 2002, citat a Lazarow, 2008).

La determinació més evident entre la natura i el desenvolupament d'aquest nou domini cultural del surf, o bé el que es pot entendre com a factors geocèntrics dels surfistes, és la generació - creixement de l'onatge a mar oberta, i la refracció en el trencament d'aquesta una vegada arribat a aigües someres de la costa.

La generació de l'onatge es deu a l'influència en temps i espai del <<fetch>> (Butt, 2002), és a dir, l'àrea de la superfície a mar oberta on el vent bufa en una certa persistència i longitud, i genera el <<swell>> o terme referit a l'onatge (Warshaw, 2005). En una mar de proporcions reduïdes com el cas del Mediterrani, el factor explicatiu de l'alçada de l'onatge no és longitud sinó el temps i intensitat en la que bufi el vent, però la mar que els surfistes cerquen no és pas el mar de vent sinó el de fons, és a dir el moment post-temporal quan la intensitat del vent minva i el *swell* arriba amb ones regulars, gràcies a períodes d'ona més llargs (Informador 1, 2, 3, 4 i 5)

"...malgrat hi hagi una gran llacuna del coneixement per part de la gent, les ones bones per fer surf no són les del mar de vent, quan la mar està picada pels vents de mar o <<onshore>> i les ones van cada una pel seu compte (el que coneixem com a <<chopi>>). El millor moment per agafar ones, és quan el vent atura després d'un

temporal, i les ones s'atraquen en forma de línies seguides una rere l'altre <<glassy>>, fins la perfecció de l'influència del vent de terra – terral o <<offshore>>.

A Son Serra la variació d'un a altre esdevé en un mateix dia o d'un dia per l'altre, així que el temps òptim per ficar-se a l'aigua es molt curt, i més considerant que cap a l'estiu el tèrmic o embat juga un paper determinant en delimitar aquest temps, cap a la primera o darrera hora del dia " (Informador 3)

La refracció és el factor que explica la heterogeneïtat o singularitat en el trencament de cada ona, l'agent del qual el consolida la morfologia del fons (batimetria), a les aigües someres. Aquest succés consisteix en que quan aquestes línies del mar de fons topen amb una o altre configuració de relleus prelitorals, les ondulacions es veuen obligades a emergir en superfície, girar adaptant-se al relleu i rompre en direcció a profunditats majors (Butt, 2002). Així s'explica com cada rompent de surf presenta unes característiques diferenciades, amb ones de parets o <<walls>>, més o menys ràpides, llargues i/o profundes (Warshaw, 2005).

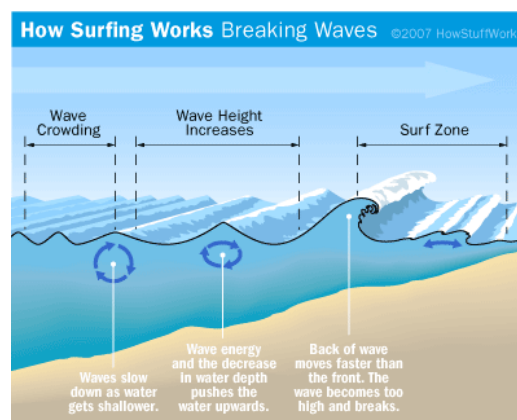

Figura 12: Representació teòrica del trencar d'una ona d'entre les línies de mar de fons, al topar l'ondulació amb aigües someres i fons de perfil uniforme. Font: Web accessible per l'ensinistrament del surf, howstuffworks.

A grans trets, aquestes característiques del fons donen origen a uns punts de trencament anomenats <<breaks>>, les semblances entre els quals es classifiquen, segons els factors etnocèntrics de la semiòsi surfista, en tres configuracions per tipus de material; <<Point breaks>>, rompent que sempre romp de la mateixa manera gràcies als sortints - punts rocosos o <<rocky points>> que construeixen un <<colze>> en forma de triangle amb parets en ambdues direccions; <<Beach breaks>> o romponents d'arena amb ones molt variants al llarg dels canvis en els perfils batimètrics, entre els quals s'intercalen multitud de canals amb corrents de retorn a un mateix arenal; <<Reef breaks>>, romponents sobre una base sòlida com un escull sobre la qual la perfecció es sovint emprada per descriure l'ona (Warshaw, 2005 i informadors 3, 4 i 5).

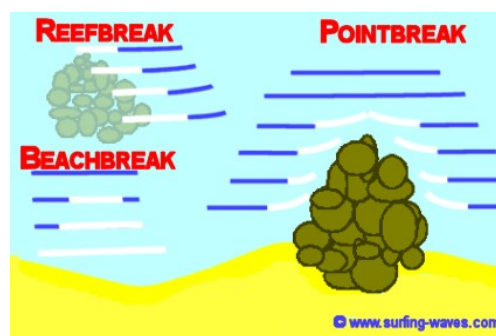

Figura 13: Representació teòrica i senzilla de les particularitats de forma i direccions de trencament de cada tipus de rompent segons la refracció derivada del fons (tenassa, sorra o sortint rocós). Font: Web accessible per l'ensinistrament del surf, surfing-waves.

Son Serra, disposa dels tres tipus de romponents gràcies a una costa no linear sinó accidentada per afloraments rocallosos, i cales - arenals intercalats entre aquests. La particularitat més rellevant de la configuració d'aquestes romponents, no només deriva de l'orientació o identificar els canals per on remuntar cap al <<peak>>, és a dir un punt exacte de trencament de l'ona, sinó també en l'establiment de preferències entre la posició dels surfistes a l'hora d'agafar l'ona (Informador 4).

La regla bàsica en l'ordre del surf consisteix en que, en relació al peak o "pico", "*...qui es troba més a prop de l'espuma trencant o l'<<inside>>, és el que pot agafar-la, els demés han d'esperar a la següent, una norma que a Son Serra sovint és romp per part dels novells per desconeixement...*" (Informadors 2, 3 i 4), però el cert és que inclús també els veterans, en sentit d'autoritat jeràrquica o localisme, ho fan (Kaffine, 2009 i Informador 5). Novament s'hi dona una similitud en el nomenament inserit en una micro-localització dels pescaires o la *barca de dins i de fora*.

5.3.2.3 Consolidació d'una nova cartografia social, gràcies a una neotoponímia dels spots de Surf

El terme <<spot>> es l'anglicisme a partir del qual un esport com el surf aporta una empremta territorial tan clara com una mena de topònim. El terme serveix així per designar una petita extensió d'espai on, degut a unes condicions aptes per a la pràctica del surf, s'hi practica regularment per una comunitat que coneix en detall quan, com i perquè hi trenquen les ones, a més del seu nom i localització geogràfica (Kampion, 1997).

L'spot referma l'existència d'un lloc marí en relació a un terrestre, però diferenciat de la pesquera ja que el microtopònim que l'anomena és a l'hora senya i talassònim. És per tant, un nom de lloc que neix i es divulga entre generacions de surfistes per identificar una zona singular de surf front les altres, i la localització en coordenades dins els seus mapes mentals. La construcció entorn – mapa – llenguatge, integra l'enfilall o la senya a partir de la qual identificar el punt en el que l'ona comença a rompre en una o altra direcció (<<dreta>> o <<esquerra>> a ambdós parets propagades des de l'escuma, vistes de mar a terra), el que s'ha introduït com a <<peak>>. No s'ha d'oblidar que els noms de lloc també signifiquen, i l'spot a més fa referència a les característiques dels fons que fan singular cada ona.

Tant pel que fa al llenguatge propi, els coneixement oceanogràfics i meteorològics, i l'estil de vida a la mar, com les funcions dels microtopònims (senyes i talassònims), la semblança amb la cultura pesquera és innegable. Tot i així, tant etimologia com etiologia han canviat en un signe de percepció diferenciada en relació a les formes de la costa, i la seva exposició i refracció front l'onatge incident, per la recerca del ballar sobre les ones i no del peix.

Mostra de que el domini cultural ha canviat a l'àmbit d'estudi, és la renovació toponímica que des de mitjans dels anys setanta, ha construït els pilars més evidents d'una nova cartografia social a la costa de Son Serra, sublimada en el paisatge cultural del surf amb major sentiment d'identitat de tota l'illa segons els enquestats, i que a continuació es corrobora amb els següents nodes dels mapes mentals del surf d'est a oest (cartografiats en vermell i associats puntualment a la senya litoral amb el mateix color):

Fenicios: (Informador 4). Es refereix al microtopònim, spot i point break, que es troba just davant la Punta des Fenicis i es enfilat pel sepulcre que dona sentit etimològic al nom de lloc com la senya dels pescaires per establir la pesquera des Porros. Etiològicament "*és l'spot més llunyà i menys freqüentat de l'àmbit, però es reconegut per la comunitat de surfistes malgrat les ones siguin de baixa qualitat...*"

Búnquer dos: (Informador 4). Més que un microtopònim és un topònim major, un spot amb dues romponents conegudes com <<el segundo>> i <<el secret>>. Generalment el major fa

referència a l'àrea litoral – prelitoral en forma de petita endinsada o badiola en forma de “W”, delimitada per dues puntes on s'ubiquen els restes etnològics d'una construcció militar de defensa o búnquer, i les senyes de sa Barraca des Civils o Tres Tamarells. Aquests accidents geogràfics en la seva continuació a la mar, en consoliden una senya per ubicar el <<peak>> d'un i altre <<break>> a ambdós costats.

Etimològicament el topònim fa referència al búnquer (el segon seguint el camí a peu), malgrat aquest resta etnològic no es anomenat pels pescaires ni com a talassònim ni senya. En quant als microtopònims, <<el segundo>> fa referència al reef break de davant el búnquer en qüestió (d'aquí la redundància), “...una ona que romp a poca profunditat i girant d'esquerres per refracció, des de la tenassa cap al centre de la badiola on la corrent de retorn ajuda a remontar de nou cap a la rompent...”. <<El secret>> es correspon amb un secret spot (Warshaw, 2005), “...un spot que engloba les dues rompents i que fins fa uns anys no va ser divulgat pels seus locals, un altre reef break amb una ona de dretes des del fons de tenassa..”, dels Tres Tamarells fins el centre de la badiola.

Pel que fa a la etiologia aquest spot és el menys freqüentat i més reinterpretat per les generacions de surfistes, degut a la localització més llunyana de l'àmbit d'estudi. A l'hora és el més ben conservat i inclús reconstruït, per part de surfistes que tornen a usar aquestes construccions per pernoctar. “...Les ones, gràcies al fons de tenassa i les característiques morfològiques constants d'aquestes, es troben entre les de major qualitat i més perilloses de Son Serra i l'Illa, funcionant amb bones condicions quan hi ha molta mar i tot l'àmbit d'estudi es troba desfasat de mar, gràcies a la menor exposició als components de NE i N que els altres spots...”.

El Búnquer: (Informador 3). Situat a l'extrem oriental de la platja de Son Real, consisteix en un spot i break al mateix temps, es tracta d'un antropònim que etimològicament fa referència a una construcció militar datada a la postguerra i gairebé idèntica a l'anterior, una senya exemple de llibre ja que estableix la posició exacte del peak al davant.

Etiològicament és el point break que, “...rompent de dretes i esquerres a poca profunditat sobre un escull rocós ple d'erigons, alberga la millor qualitat d'ones i major perillositat de tota l'illa reconeguda per la comunitat de surfistes...”. Al mateix temps és el spot amb major localisme i conflicte, degut al canvi de temps i el nombre de surfistes. Aquest, “...Funciona amb ones de fins a 2 metres d'alçada, però preferent-ment en mar de fons quan les ones poden arribar a arissar-se de tal manera la paret cau molt per davant de la paret de l'ona, formant un barrel o tubo...”, la perfecció o oportunitat per a realitzar la maniobra que produeix la major sensació de “stoked” del surf (Warshaw, 2005).

La papa: (Informador 5). Spot i beach break que romp sobre roca acabant a l'arena de l'extrem oriental de la platja de Son Real, i que malgrat una etimologia dubtosa, pot referir-se com a talassònim a la configuració arrodonida de l'aflorament rocós front el fons arenós de l'arenal, i/o l'ona de dretes de paret molt arrodonida i suau.

Etiològicament, aquesta influència del fons en la refracció de l'onatge, “...configura una ona senzilla i apte per a tots els nivells, que només es freqüenta en condicions d'onatge d'altura de fins un metre d'alçada i tant mar de fons com de vent...”.

Berberechos: (Informador 3). Spot i point break, que romp sobre un “...escull poc profund ple de petites escopinyes molt punxants...” i tot plegat dona origen a l'etimologia del fitònim en qüestió. Es situa prop del mollet seguint el camí abans d'arribar a la platja de Son Real, just on el nomenclàtor oficial l'hi atribueix el topònim de ses Escorxes, però que ni mariners ni surfistes coneixen malgrat també connoti el perill de la roca de tallar-se.

Pel que fa a l'etiologia d'aquest rocky point, es conegut per la comunitat de surfistes que *"...l'ona no sol rompre sovint però quan ho fa, les ones de dretes i esquerres entuben amb una qualitat comparable amb les del Búnquer..."*.

La compuerta: (Informador 2). Spot i point break, a l'extrem occidental del mollet de Serra Nova i davant la punta que tanca un raconada amb l'entrada a aquest i el dic trencaones. Etimològicament es parla d'un antropònim de nova implantació, un element constructiu diferenciat dels antropònims de les restes etnològiques anteriors, i que suposa el punt on acaba una hegemonia d'antropònims etnològics i topònims de connotació – descripció natural, i comença una empremta antroponímica influïda pels processos d'urbanització. A la vegada l'antropònim suposa una senya a partir de la qual, i en funció de la punta en qüestió, marca els cardús i decumanus de la posició de l'ona, és a dir que la punta és una mena de *senya accessòria* i la comporta és la *den terra*, marinera però reinterpretada.

Etiològicament suposa *"...l'spot que s'ha freqüentat i massificat més després del búnquer, degut a una configuració del fons que una ona sempre igual trencant de dretes i esquerres amb un llarg recorregut..."*. Aquí es du a terme anualment el campionat de surf "Ensaïmada Surf Contest, que concentra més de 200 persones a l'any, un esdeveniment esportiu i una mena de festeig cultural per a la comunitat surfista de tota Mallorca patrocinada per les tendes de surf regionals..." (Informador 5).

La parada del bus: (Informador 5). Spot o bech break, que romp sobre un fons mixt de roca i arena la senya del qual l'enfila l'aturada de la línia d'autobús que connecta Palma, Inca i Canpicafort amb Son Serra. Aquest és un antropònim l'element del qual des d'aquest estiu de 2016, s'ha substituït per un "xiringuito" en un context de inhabilitació d'usos de la primera línia de costa amb gran polèmica local. Com a resposta la repercussió toponímica s'ha traduït en una incipient pèrdua del nom de lloc per altres neologismes <<la *contracompuerta*>>.

Pel que fa a la etiologia, aquest és el tercer spot més freqüentat de l'àmbit d'estudi al llarg dels darrers 10 anys, degut a una facilitat d'aparcament i la proximitat a l'adrogueria local "sa Botigueta", a més com no, de *"...una ona de dretes molt llarga i amb possibilitat d'entubar, i altres zones de surf al llarg de la platja..."*, anomenada pels pescadors com s'homo mort.

La particularitat de l'espot radica en el fet que *"...funciona al llarg de l'any amb onades d'entre el metre d'alçada fins els dos metres, malgrat després de temporals forts es plena de restes de posidònia morta i les ones perden força impossibilitant la pràctica del surf durant un cert període de temps però tornant a acomodar l'arena..."*.

Dos playas: (Informador 5). Spot amb dos breaks, <<dos playas>> i <<el sunshine>>. L'spot es refereixen etimològicament a la composició d'aquesta àrea per la percepció de *"...dues platges dividides per la desembocadura torrent de na Borges..."*, i oficialment no van errats ja que el nomenclàtor separa l'extens arenal en Son Serra (igual que la localitat), i Sa Canova. Els spots, però, no son platges ni promontoris rocosos sinó que son part de la cartografia social no escrita dels surfistes, per aquest motiu <<dos playas >> és un talassònim d'interfície litoral - prelitoral, una rompent situada dins la banda vilera i que malgrat l'ona sigui molt variable estacionalment el peak es troba a l'altura de la senya pesquera d'es Marbres, indirectament emprada també pels surfistes com a mena de senya d'en terra (com la comporta per a l'spot de la compuerta).

<<El sunshine>> és un altre clar exemple d'antropònim, un bar usat per enfilear una senya que, seguint la part interior de la desembocadura del torrent, delata la posició d'una mena river mouth break (Warshaw, 2005), o *"...una ona que romp sobre una llengua d'arena provinent del torrent..."*.

Des de la consideració etiològica, ambdues ones son les freqüentades en menor projecció temporal, fet que delata aquesta etimologia recent. Aquest augment de l'afluència es deu a "*...la gran massa de nous surfistes (sobretot a l'estiu), que troben un fons d'arena i unes ones aptes per a novells, a més de l'únic servei de socorrisme de la localitat...*", malgrat esser la zona més reclamada pel turisme de sòl i platja focus d'interessos dels agents urbanitzadors ja esmentats.

En definitiva, aquest final dels apartats dedicat als llocs de surf ha posat en relleu els resultats de la incidència dels factors de l'entorn, que amb l'enriquiment del saber fer mariner gràcies a l'expansió d'aquest esport amb el mass media, ha possibilitat un re-nomenament concentrat a llocs que els pescaires feren al·lusió fins el moment. A més s'ha fet referència als noms coincidents amb els de la memòria històrica, enllaçant la seva supervivència, i també en el canvi de pes de la balança toponímica en els antropònims d'origen urbà. En darrer lloc ha abordat de forma contrastada amb la dels pioners pescaires, la construcció geogràfica de l'entorn amb els mapes mentals codificats de mar a costa, que malgrat continuïn fonamentant-se amb microtopònims sotaiguats, canvien substancialment el paisatge cultural en un de propi.

6 Resultats

Una vegada seguit el fil argumental paral·lelament a la seqüència històrica des de les primeres civilitzacions i percepcions sobre la costa, seguit de la darrera successió del domini entre les comunitats marineres subjectes d'estudi, la costa ha passat per consecutius declivis i retrobaments. Aquests mateixos surfistes, pescadors o inclús els fenicis, han estat objecte d'incomprensió i atribuïts amb una mala imatge per part de les societats assentades en cada paradigma territorial, però han esdevingut els dominis amb el sentit de pertinença cultural més significatiu de la terra en la seva continuació a la mar.

Del primer mapa de l'àmbit d'estudi fins el toponímic resultant, les entrevistes sobre la construcció etiològica de cada topònim i la xarxa entre tots ells, i la semiòtica de cada "know how" han explicat la sublimació de cada paisatge cultural en alguna cosa més que espai. Al mateix temps s'ha pogut corroborar que el paisatge cultural no és una entitat estàtica, sinó que resultant dels mapes mentals de cada domini històric, consisteix en un espai dinàmic entre processos de declivi i de retrobament.

La reinterpretació és la clau dels símbols transmesos d'un saber mariner a la reinterpretació del surf. Les semblances en els factors geocèntrics d'ambdós son clares, en la cerca del coneixement, és a dir l'experiència i l'observació del comportament local de la mar, contrastada amb l'accés a prediccions meteorològiques. Però també s'hi donen un canvi notable en la disponibilitat d'informació per ensinistrar-se gràcies a les mass media, fet que ha permès consolidar uns nous coneixements i uns interessos recreatius que han derivat en certs matisos en la semiòtica, que deriven en una percepció dels llocs aptes per la pràctica del surf que abans no ho eren ni per la navegació ni per la pesca de roquer.

Al mapa toponímic (figura 6), s'ha cartografiat la distribució de cada nom de lloc en sentit puntual - microtopònims (els talassònims i senyes pesqueres, i els talassònims a la vegada senyes referents als spots de surf), i d'àmbit de major abast territorial - talassònims majors (grans àrees contenidores de la toponímia pescaire). La tendència és la d'un abanderament toponímic de pesqueres als fons poc abruptes a raconades de les puntes (corroborant-se als apunts etiològics), a majors profunditats (com la de na Borges), i concentrades als extrems est i oest, menys exposats a l'onatge de l'àmbit. La tendència de la distribució dels spots de surf és a la concentració al centre de l'àmbit, per l'obertura a l'influència dels temporals del NNE, els fons més abruptes d'arena amb afloraments de roques, i tenasses o esculls projectats des de les puntes.

L'abanderament toponímic diferenciat entre cada subjecte de la successió cultural, deriva en dominis espacials substancialment diferenciats, però coincidents en el nomenament de la senya pescaire <<Punta des Fenicis>> i l'spot de surf <<Fenicios>>, una etimologia comuna malgrat l'etiologia diferenciada. Aquest fet posa en evidència que la renovació toponímica no és sempre sinònim d'oblit, però la transcendència en els spots de surf radica de la integració talassonímica i de la senya que delata la seva ubicació. En aquest sentit noms com <<El Búnquer>> o <<Búnquer 2>>, spots referits a elements etnològics que pareixien caiguts en l'oblit ja que els pescaires no els mencionen, son usats també com enfilall el nom dels quals, freqüentats i anomenats en major proporció pels actius, s'han immortalitzat en els mapes mentals del surf.

L'inevitable en la renovació toponímica, com a resultat dels processos d'urbanització descrits al rerefons històric més actual sobre l'entorn natural i etnològic, ha estat la inducció a la construcció d'antropònims de caràcter urbà, com a nom d'spots de surf coincidents amb la zona de creixement. Així spots com <<la compuerta>>, <<la parada del bus>>, o el break <<el Sunshine>>, neixen de les senyes de les construccions ja no etnològiques sinó derivades d'interessos immobiliaris i polítics. Aquests acanyant el concepte de desenvolupament territorial des de la incentivació del turisme, amb un paisatge desvinculat de la cultura, suposa un possible risc de caure en un altre episodi de decadència, que sense els surfistes podria ser irreparable però com s'ha comprovat aquí, la regeneració paisatgística està subjecte al bategar del rellotge.

En definitiva la hipòtesi de reactivació toponímica, cultural i paisatgística conclou entre uns pescaires transmissors d'un coneixement que pareixia ser destinat a oblidar-se, i la actualització del saber fer no com un aprofitament productiu sinó com un esport amb marca cultural, és a dir, un mode de vida que continua arrelat al roc, la impremta territorial del qual roman a uns mapes mentals construïts de mar a terra.

7 Conclusions

Contextualitzada des de gairebé la conquesta catalana i la construcció toponímica de la nostra llengua, fins les descripcions del paradigma de la societat i el territori preponderants a l'interior per l'Arxiduc, fins l'actual visió mundana de la mar des de la terra; la interfície objecte i escenari d'estudi, ha consistit en un marge al final de cada domini cultural de la mar. Primer els fenicis, després els pescaires i avui els surfistes, els darrers son els continuadors de la cultura arrelada a aquest espai, una sublimació d'un col·lectiu en exponencial augment que en reconstrueix un paisatge cultural de marina, reconsiderant el potencial de la costa a la refracció de l'onatge.

Els rocs de relleus percebuts fins aquest moment com a perillós per a la navegació, són la raó del valor de canvi cognitiu i per tant dels mapes mentals, però la transcendència geogràfica de la nova cultura dels spots de surf prové de la identificació toponímica que ajuda a comprendre els grans canvis en un entorn de cada vegada més urbanitzat. Per altre banda i des de la funció de significació dels topònims, la commemoració etimològica dels fòssils etnològics, a través del nou patrimoni de spots de surf, asseguruen la seva memòria històrica malgrat l'espai que es viu avui és molt diferent al d'antany. Multitud d'agents volen fer-se amb el domini litoral però només el surf anomena el territori amb un simbolisme identitari i cultural, un estil de vida i necessitat de retornar constantment a la mar per quedar "stocked".

"...El vocabulari geogràfic local i la toponímia de cada idioma formen un substrat de saber que encara ha de ser explotat, tant per a la identificació de varietats dels fenòmens que estudiam com per a visions culturals comparatives..."

Carl Suer

Aquest estudi de cas ha esdevingut en la posada en pràctica de les paraules de Sauer, comparar dues visions culturals, el vocabulari geogràfic local en l'establiment de pesqueres i spots de surf i el comportament de la mar sobre les diferents castes de fons, així com la toponímia que de cada llenguatge en fixa sobre espais sotaiguats concrets, un substrat de saber compartit. Enriquant-se en les pautes i etapes metodològiques d'Ordines sobre recollida (etimològic i etiològica), classificació (talassònims majors, senyes, microtopònims de pesqueres i spots de surf, entre d'altres), i localització amb una cartografia, la funció toponímica s'ha destinat a corroborar la hipòtesi de regeneració paisatgística. I es que, no hi ha registre amb major i millor informació geogràfica que els noms de lloc, per a abordar la cartografia social que encimenta el constructe geogràfic, és a dir, l'aquí no universal de l'ara sublimat paisatge cultural.

D'aquesta manera, s'ha corroborat que la reactivació dels noms dels spots ha enriquit i dinamitzat un espai de mar a terra fins el moment desconsiderat de percepció amb signe positiu. El paisatge cultural del surf no és el mateix que el de la pesca, l'entorn ja no és igual de natural que el d'antany i la dependència entre home i medi ja no respon a la productivitat pescaire, però el fet que ha suposat un canvi de major impacte en l'impremta territorial dels spots és el canvi en la divulgació d'aquests. La divulgació ha passat des de el boca a boca entre generacions de surfistes mallorquins, a l'aparició i difusió mundial des dels mass media de les primeres guies de surf nacionals (*Guía Surf Skate*), a les planes webs de prestigi internacional (*WannaSurf*), i inclús aplicacions mòbil o xarxa social on els spots es troben georeferenciats i descrits (*GlassyPro*).

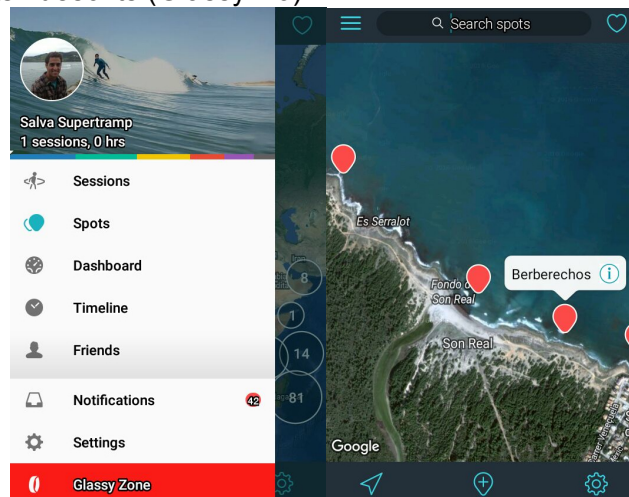

Figura 13: Aplicació GlassyPro, eines de la xarxa social i identificació-localització més possibilitat de descripció de spots de surf cap a Son Real (*la Compuerta, Berberechos, la Papa i el Secret*). Font: Glassy Pro App

Malgrat una gènesi del surf provinent del primer mass media de pel·lícules, revistes i música, i la tendència a adoptar anglicismes i castellanismes dins el llenguatge del surf; la codificació dels spots de surf corroborada aquí suposa no una homogeneïtzació cultural dels estrictes processos de globalització. La incorporació toponímica de l'escala local (una microtoponímia commemorativa d'elements etnològics i urbans, o descriptiva talassonímica), a l'escala global, deriva en l'oportunitat idònia per parlar de glocalització. Aquesta, com a forma de singularitzar el pensament global de la cultura del món del surf en l'actuar local de la comunitat sobre les ones de l'àmbit d'estudi, nodreix la particularitat i la distinció d'un paisatge cultural com aquest, de la resta de l'illa, de les costes de mar mediterrània i de la resta del món.

Malgrat la posició a favor o en contra de la comunitat de surf, en quant a la divulgació en massa del surf a Mallorca i a l'àmbit, ambdues postures tant de potenciació de la comunitat local com de precursors de la confidencialitat d'aquests llocs, ambdues segueixen camins

paral·lels en la conservació toponímica i paisatgística, des del sentit de pertinença i possessió.

8 Bibliografia

Alomar, G. (2004). Els noms de spots de windsurf, kitesurf, surf i bodiboard a Mallorca: Les implicacions de l'embat en una neotoponímia inèdita. XVII Jornada d'Antroponímia i Toponímia

Alomar, G. (2013). Las brisas marinas y su significación geográfica: El caso de Mallorca. SEMATA Ciencias Sociales e Humanidades, vol 25, 7-28.

Arroyo, F. (2010). Creciente interés geográfico por la toponímia. Estudios geográficos, vol LXXI, 299-309.

Arxiduc Lluís Salvador d'Habsburg. (1869-1891). Les Balears descrites per la paraula i la imatge: Tom II Mallorca Sa Nostra – Grup Serra.

Booth, D. (1999). Surfing: The cultural and technological determinants of a dance. Sport in society, vol 2, 36-55.

Butt, T. (2002). Surf science: Introduccion to waves for surfing. University of Hawaii Press: Honolulu. 142 pag.

Cárdenas, F. (2016). El signo paisaje cultural desde los horizontes de la antropología semiótica. Revista de antropología iberoamericana, vol 11, 105-129.

Clavel, M. (2005). Historie, espaces et marges de l'Antiguité. Presses Universitaires Franc-Comtoises: Paris. 330 pag.

Esperanza, D. (2011). De Hawai al Mediterraneo: La génesis del surf en España. International Journal of sport science, vol VII, 370-383

Esperanza, D. (2011). Hacia una teoría de la expansion del surf: Los comienzos del surf en España como estudio de caso. International Journal of sport science, vol XII, 199-215.

Fons, E (2011). Cartografia i toponímia: Estandarització oficialització i implementació a les cartografies oficials. XXIV Jornada d'Antroponímia i Toponímia.

Garrido, C (2008). *Guia de Son Real*. INESTUR: Mallorca.

Hidalgo, C i Ther, F. (2014). Paisajes de la complejidad marítimo – costera: Actores dinámicas y escenarios territoriales en la comuna de Quinchao, Isla Grande de Chiloé. Revista urbano, vol 30, 96-103.

Johnson, J. (1986). The role of cultural context in the development of low-capital ocean leisure activities.

Kaffine, D. (2016). Quality and commons: The surf gangs of California. The University of Chicago Press, vol 52, 727-743.

Kampion, D (1997). Stocked: A history of surf culture. General Publishing Group: Los Angeles. 213 pag.

Lazarow, N. (2009). The value of recreational surfing to socitey. Tourism in Marine Environments, vol 5, 145-158.

Luque, A. (2012). El deporte como objetivo de reflexión e investigación geográfica. Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles, vol 59, 49-77.

March, J. (1981). Història de Santa Margalida: De la prehistòria al s. XVI. Impremta Bahía: Palma de Mallorca. 234 pag.

Mas, A. (2004). De Santa Margalida d'Empúries a Santa Margalida de Mallorca. Un cas de trasplantament d'advocació i de topònim. XVII Jornada d'Antroponímia i Toponímia.

Mas, A. (2006). La toponímia com a font per al coneixement històric dels canvis del paisatge. L'exemple dels hidrònims devora la Vila de Santa Margalida. XIX Jornada d'Antroponímia i Toponímia.

Massutí, M. (2007). Els pescadors. A: Massutí, M. Les activitats de la pesca i del gremi de pescadors a Mallorca 1259 - 2006. Insitit d'Estudis Balearics: Palma de Mallorca. 45-129.

Olañatea, J (2003). *Son Real la Mallorca perenne*. Grafos: Barcelona.

Ordines, A. (2001). Geografia i toponímia a les Illes Balears: La terminologia geogràfica en els noms de lloc. Editorial Moll: Palma de Mallorca. 350 pag.

Ordines, A. (2006). Metodologia per a la recol·lecció, localització i classificació dels topònims. II Seminari de metodologia en toponímia i normalització lingüística, 37-50.

Ordines, A. (2012). Mapes mentals, geolingüística i talassonímia en el migjorn de Mallorca. Scripta nova, vol XVII, 425-462.

Plantalamor, L (2004). *Son Real Santa Margalida (Mallorca)*. Editorial de Menorca: Menorca.

Preston-Whyte, Robert (2002). Constructions of surfing space at Durban, South Africa. Tourism Geographies, vol 4, 307-328.

Rosselló, Vicenç. (2004). De la toponímia a la geografia. El patrimoni toponímic. Toponímia litoral valenciana. Notes toponímiques sobre el mapa de Mallorca del canonge Despuig. A: Rosselló, Vicenç.

Toponímia, geografia i cartografia. Universitat de València: València; 51, 87, 169, 295.

Tort, J. (2001). La toponímia com a camp de coneixement interdisciplinari: Algunes bases teòriques i epistemològiques per a l'estudi dels noms de lloc. Scripta nova, vol 86.

Tort, J. (2003). Toponímia i marginalitat geogràfica: Els noms de lloc com a reflexe d'una interpretació de l'espai. Scripta nova, vol VII.

Tort, J. (2006). Els noms de lloc i el territori: La toponímia des de la geografia. Associació d'història rural de les comarques gironines documenta Universitària, vol 4: 69-99.

Valls, J. (1995). Mapes mentals dels pescaires cotlliurencs. Coloqui d'onomàstica de Perpinyà. 1341

Valls, J. (1996). Les roques i els rocs dels pescaires cotlliurencs. Coloqui d'onomàstica Catalana, 1376.

9 Annex d'enquestes

9.1 Informadors enquestats

Andreu Grimalt: Pioner de la pesca, primer poblador de la urbanització i enriquidor del coneixement mariner i oceanogràfic local.

Club pescadors: Pioners i sobretot continuadors de la pesca i navegació local, i gestors de les competicions de pesca de roquer i fluixa.

Personal del mollet: Gerent i educador del club nàutic Serranova, i encarregat de manteniment portuari.

Informador 1, 2, 3, 4 i 5: Pioners del surf a Mallorca i segones generacions involucrades en la primera onada demogràfica esportiva, tendes de surf difusores del material i coneixement bàsic sobre els spots i gestors dels events esportius anuals a la Compuerta, escoles de surf i organitzadors de jornades de neteja del litoral en qüestió.

S'ha guardat l'anonimat a petició dels enquestats d'aquesta comunitat del surf, com a única opció de respondre a les preguntes, per no involucrar-se en una situació de conflicte amb el localisme mallorquí, en quant a la delatació de spots de surf amb major qualitat de l'illa, fa pocs anys secrets i avui escenaris de percepció negativa, no pas per l'entorn sinó entre membres de la comunitat més motivats a fomentar la practica, i aquest localisme que es posiciona en contra.

9.2 Ítems de les enquestes obertes:

1. Història del naixement de la comunitat, fites històriques del creixement i estat actual.
2. Factors geocèntrics i etnocèntrics en el coneixement i llenguatge geogràfic, i traducció a l'espai d'estudi.
3. Anomenament toponímic, significació (etimologia) i identificació (etiologia més localització) en relació a cada tram de costa.